

האתגר החברתי כלכלי במשק הישראלי: צמיחה מכלילה ובת קיימא

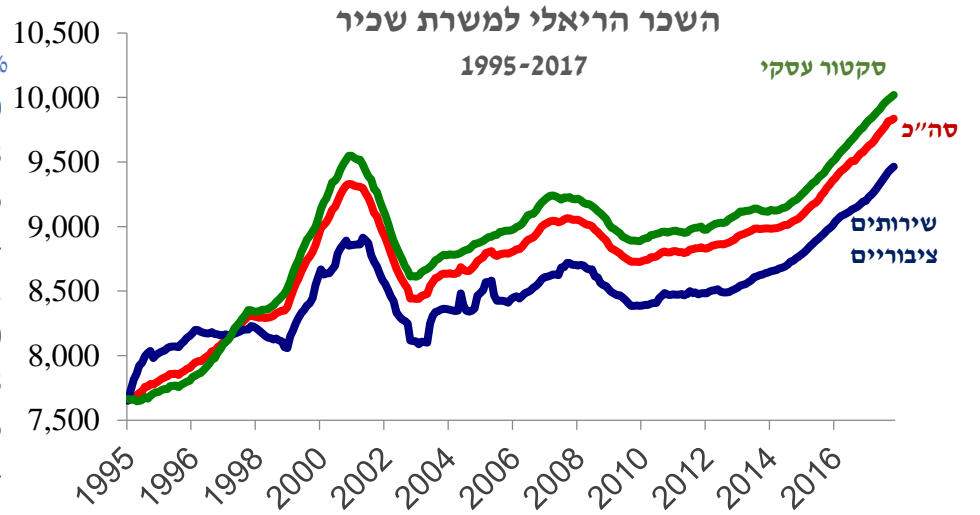
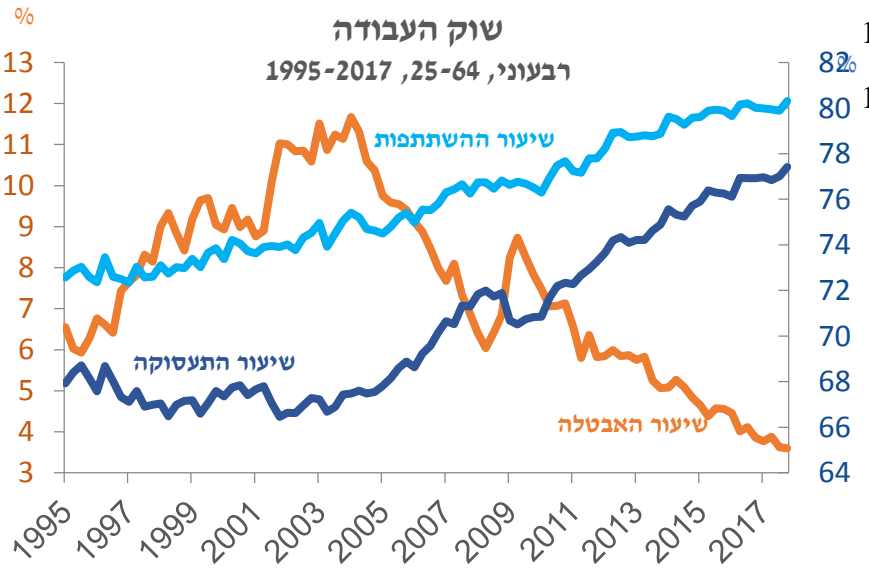
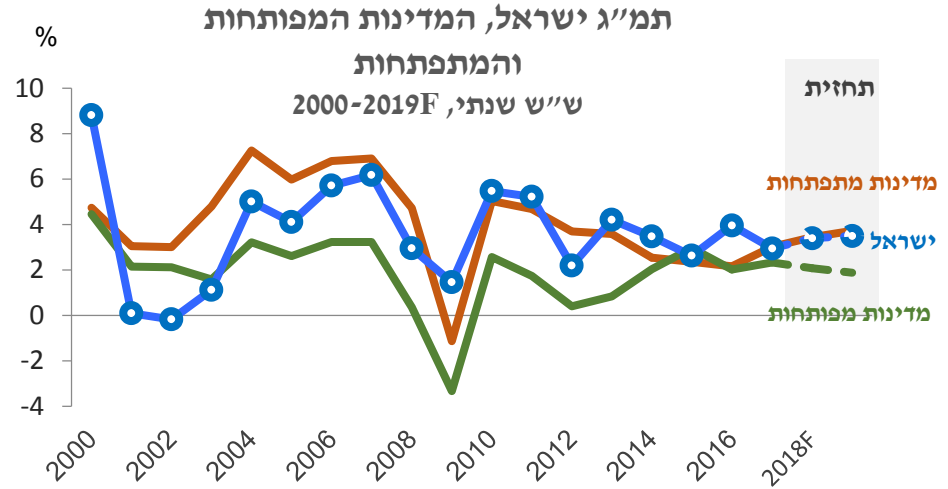
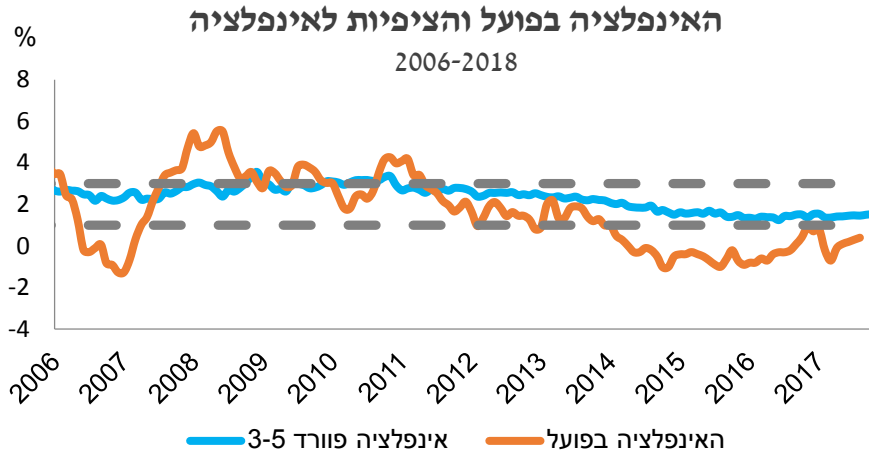
האקדמית עמק יזרעאל

ד"ר קרנית פלוג, נגידת בנק ישראל

22 בפברואר, 2018

המצב המקרו כלכלי טוב בהינתן התנאים החיצוניים

צמיחה מכלילה ובת קיימא היא תנאי הכרחי להמשך עליית רמת החיים של אזרחי ישראל

❖ התמונה המקרו כלכלית חיובית, בפרט בהינתן הסביבה הגלובלית; שוק העבודה איתן.

❖ האם הצמיחה בת קיימא?

- האם הצמיחה נשענת על יסודות כלכליים איתנים במשק שימשיכו לתמוך בפעילות הכלכלית לאורך זמן?

❖ האם הצמיחה מכלילה?

- האם פירות הצמיחה מגיעים לכל חלקי האוכלוסייה?

מה הקשר בין צמיחה מכלילה לבין מדיניות הרווחה?

- צמיחה מכלילה משפרת את רמת החיים של כלל האוכלוסייה באמצעות רמה גבוהה של תעסוקה וצמצום פערים בהכנסה הכלכלית.
- ככל שהצמיחה מכלילה יותר, שוק העבודה מייצר תעסוקה בשכר המאפשר רמת חיים סבירה לכל חלקי האוכלוסייה
- ככל שהצמיחה מכלילה יותר, הנטל על מדיניות הרווחה קטן יותר
- צמיחה מכלילה מאפשרת למדיניות הרווחה להתמקד באוכלוסיית מטרה קטנה יחסית, להיות נדיבה יותר; בתנאים כאלה, הסיכון הנובע מתמריצים שליליים של מערכת הרווחה קטן יותר לנוכח האטרקטיביות היחסית של שוק העבודה.

מנקודת מבט בינלאומית

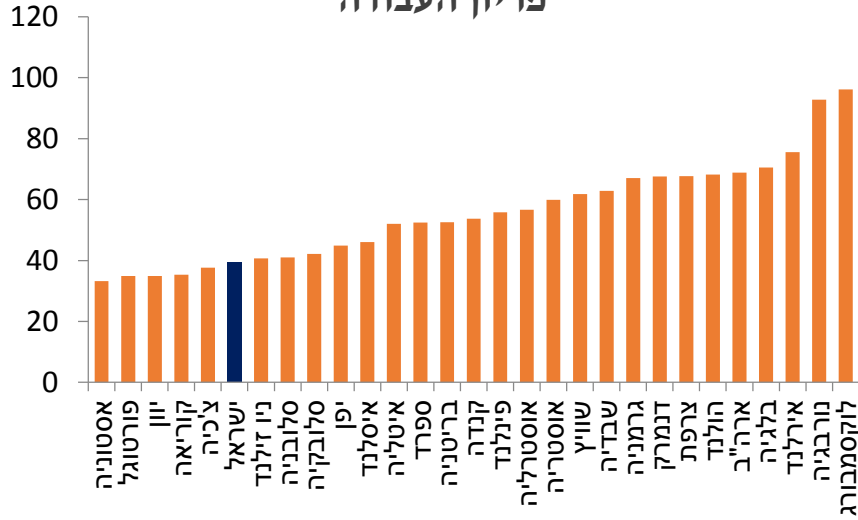
מדד הצמיחה המכלילה של ה-World Economic Forum

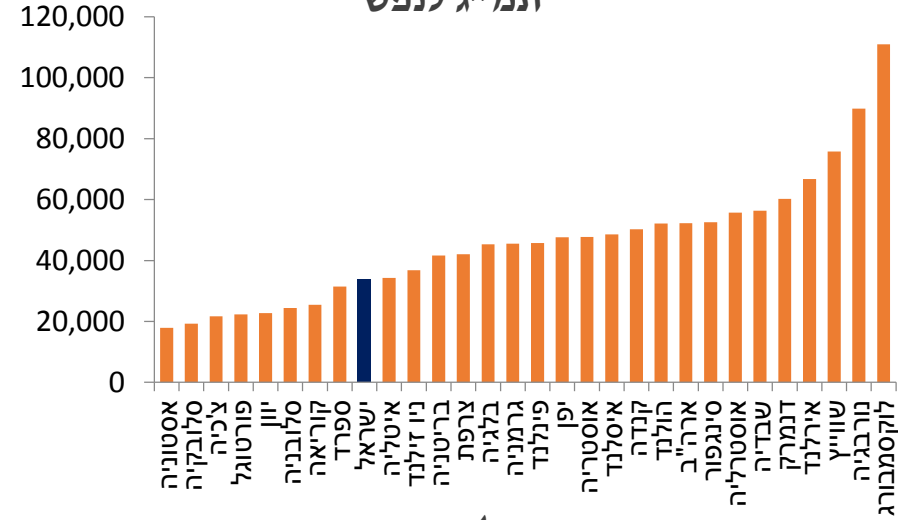
*המדד נערך על ידי WEF בקרב 103 מדינות כאשר 29 מתוכן וביניהן ישראל הוגדרו כמדינות מפותחות

צמיחה ופיתוח 2016

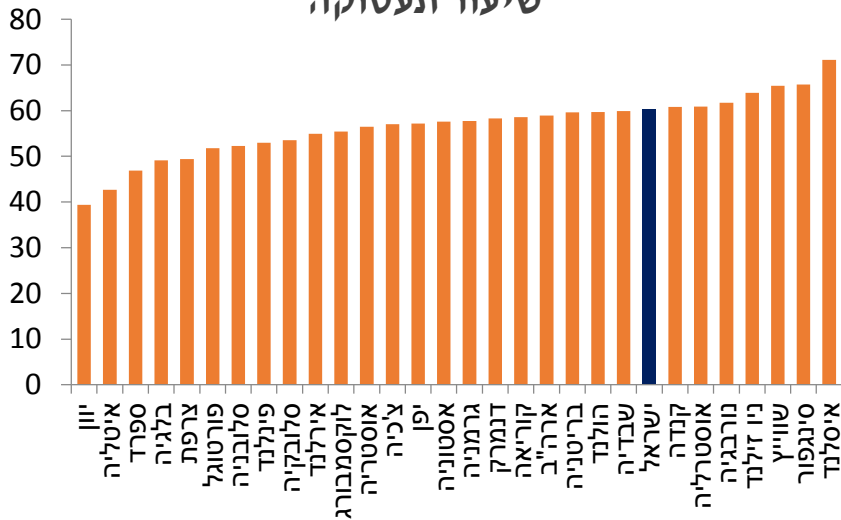
פריון העבודה

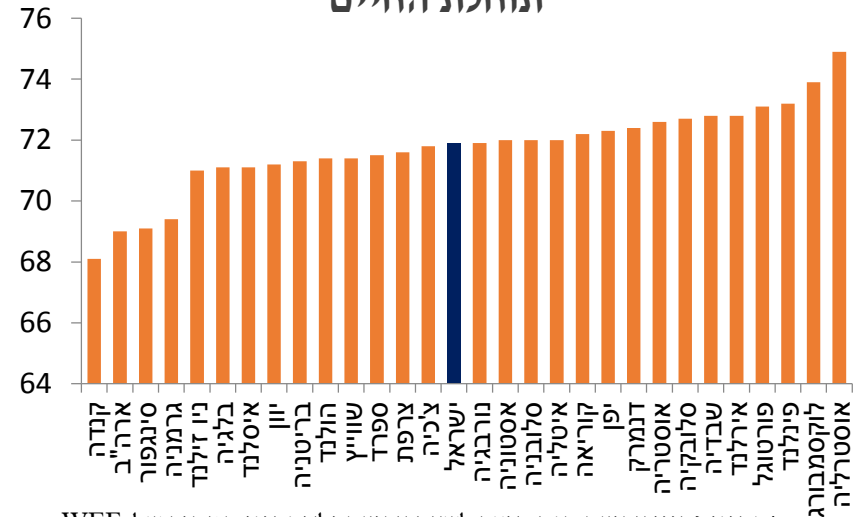
תמ"ג לנפש

שיעור העסקוקה

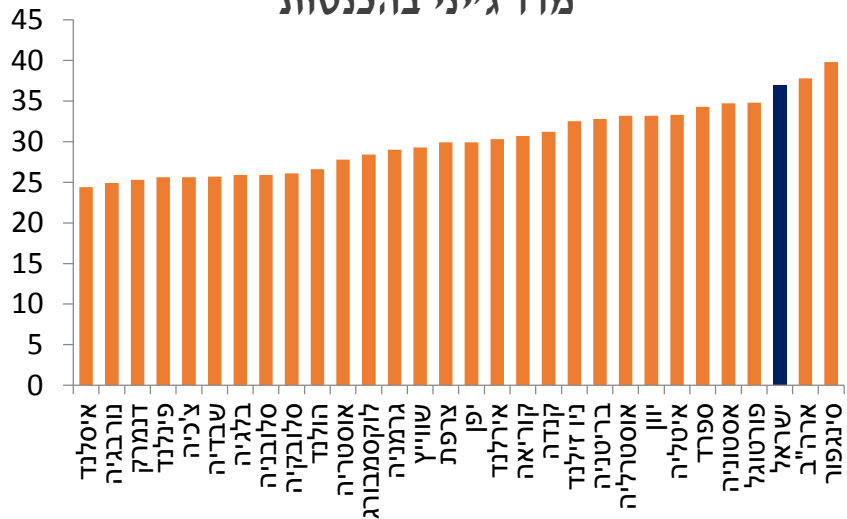
תוחלת החיים

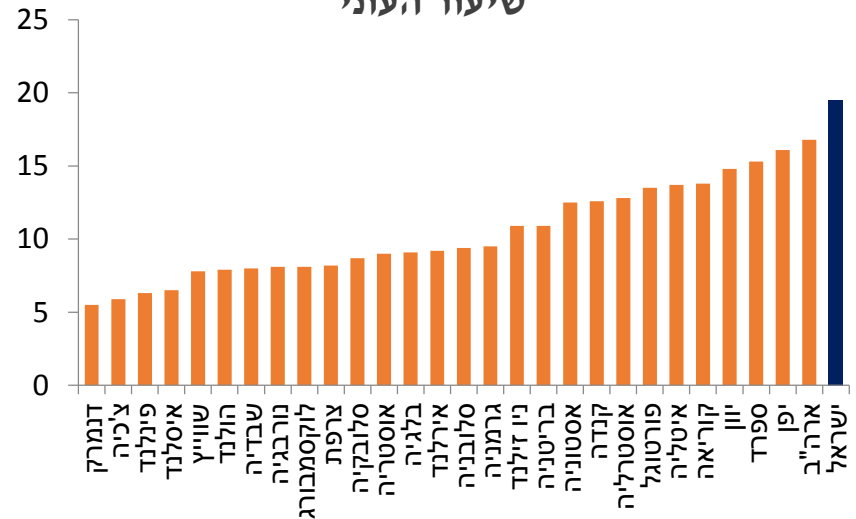
* נתוני פריון עבודה הנם תוצר לשעת עבודה ולא נתוני המקור של WEF

הכלה כלכלית - 2016

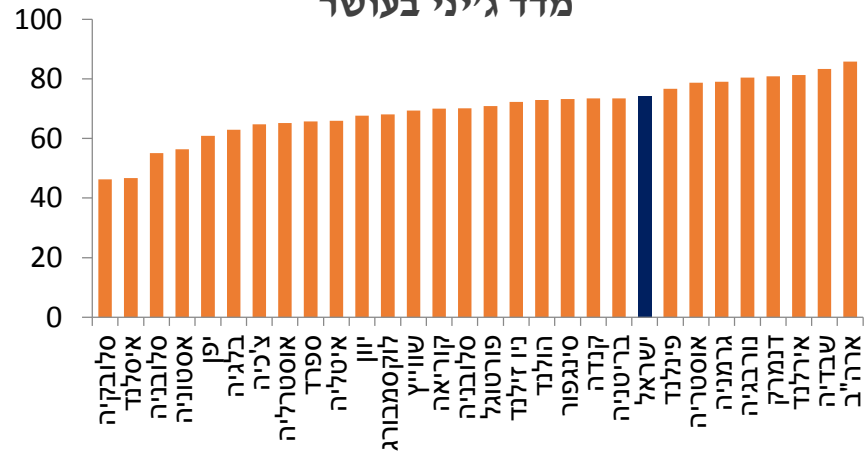
מדד ג'יני בהכנסות

שיעור העוני

מדד ג'יני בעושר

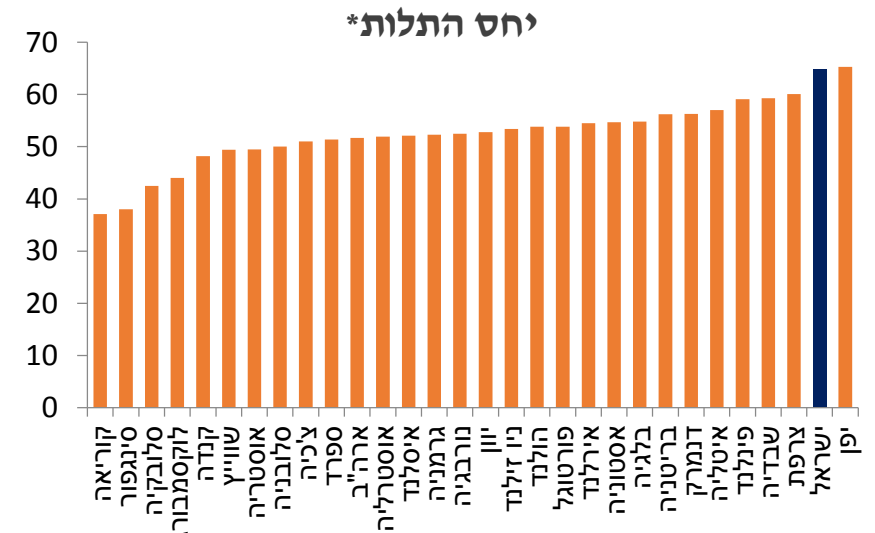
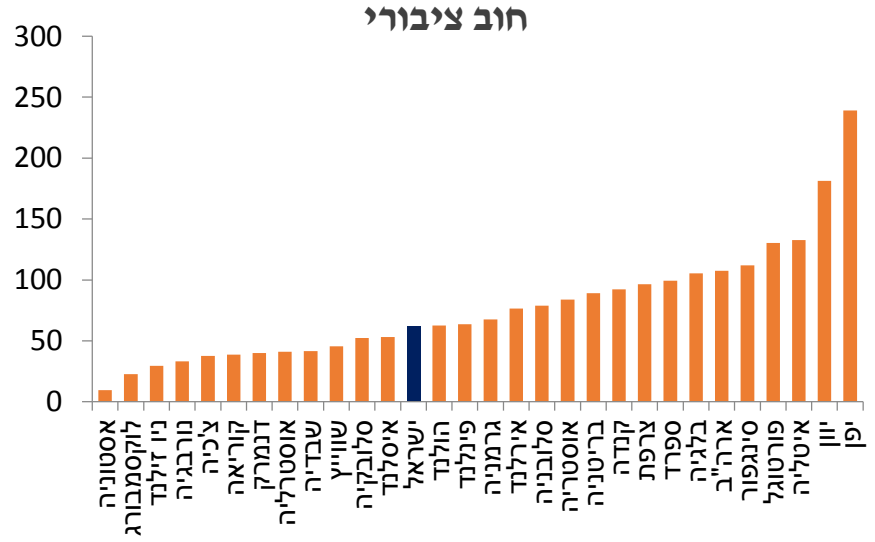
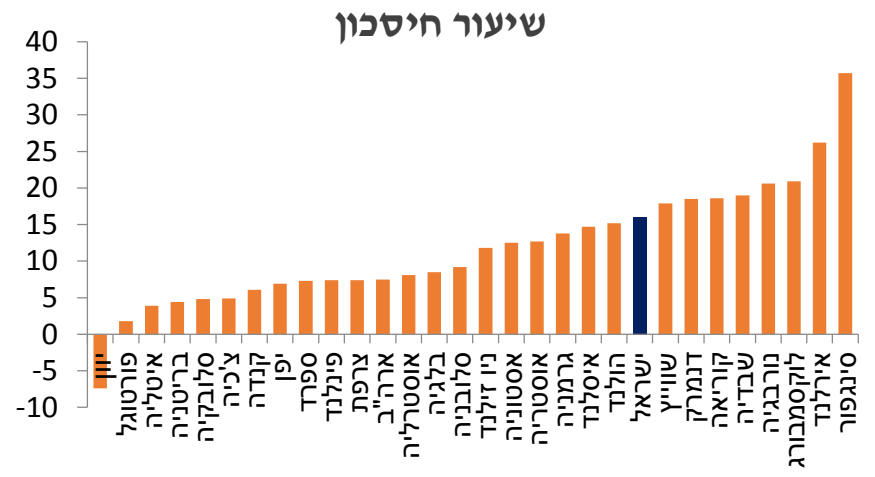
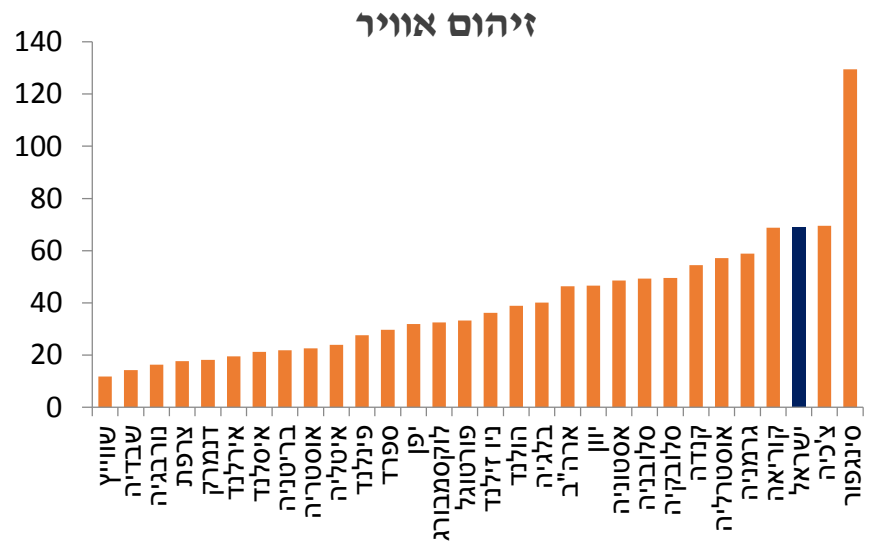

הכנסה חציונית

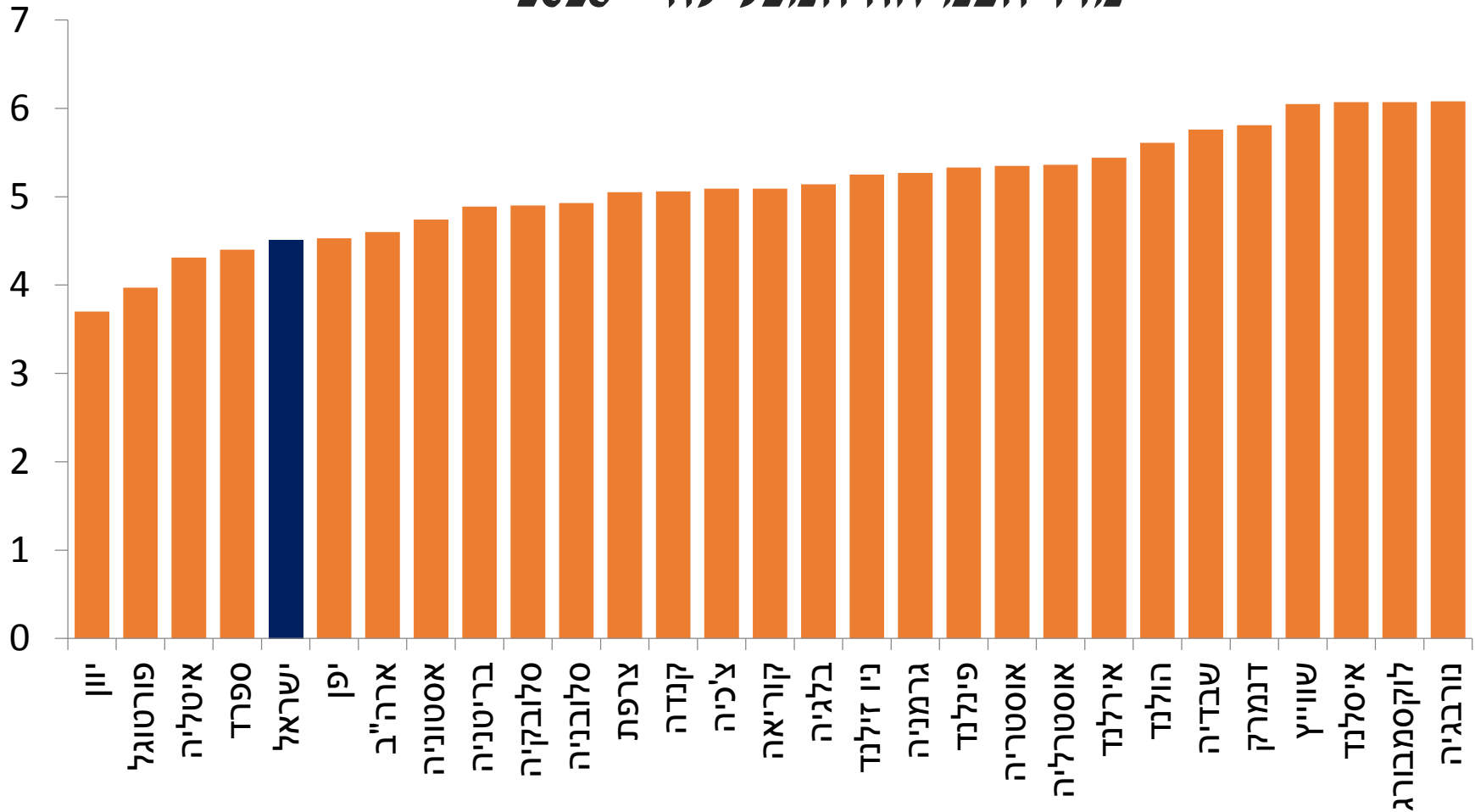
* נתוני ישראל במדד ג'יני בעושר נאמדו על סמך אי השוויון בהכנסות ובתוספת נתונים פומביים בנוגע לבעלי הון בישראל

שוויון בין דורי וקיימות - 2016

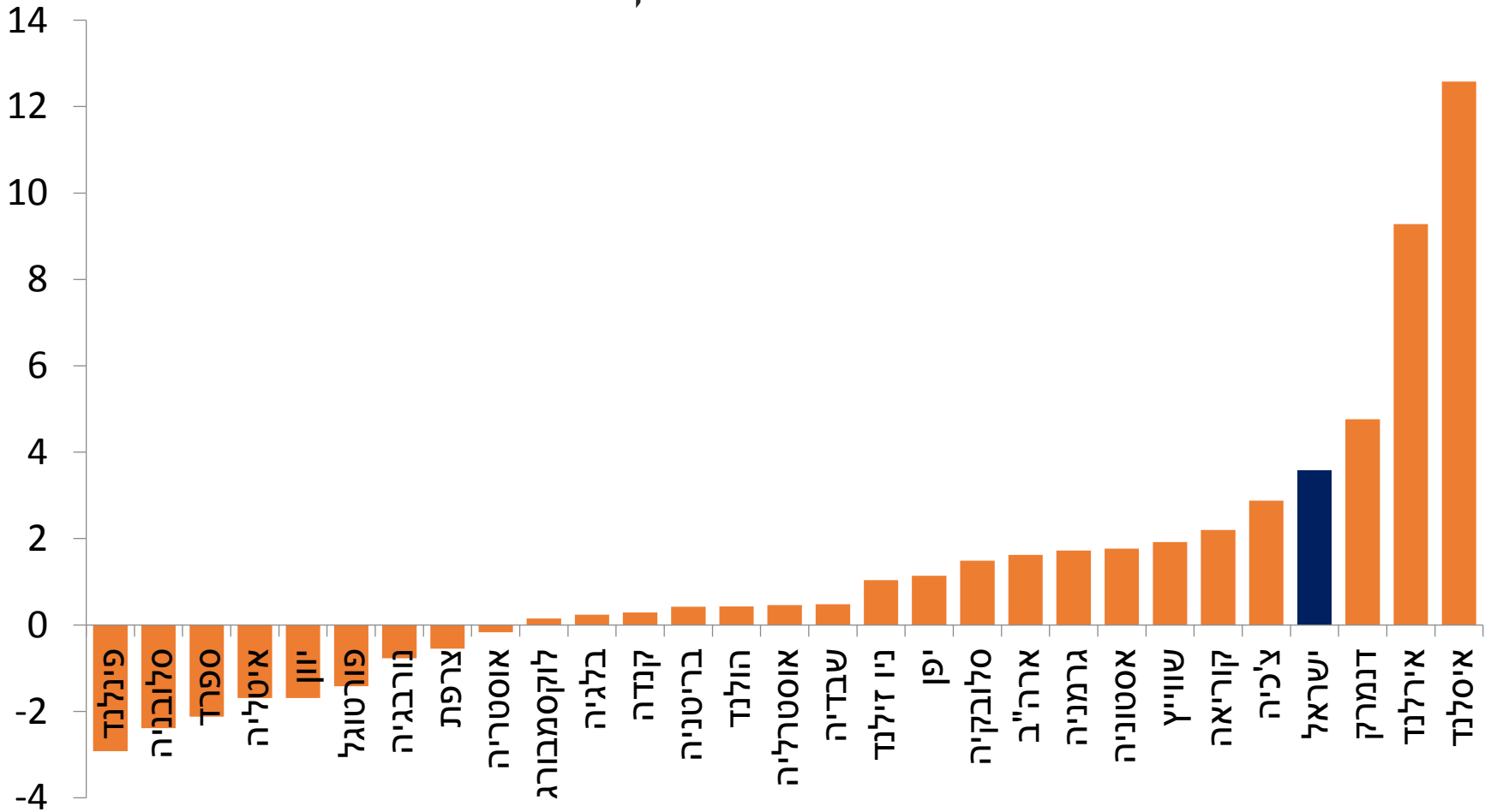
* היחס בישראל גבוה בהשוואה בינלאומית בשל ריבוי ילדים ולא קשישים

מדד הצמיחה המכלילה – 2016

ישראל שיפרה את מיקומה במדד ב-5 השנים האחרונות בשל ירידת החוב הציבורי, הגידול בשיעורי התעסוקה וירידת אי השוויון

מדד הצמיחה המכלילה – השינוי בציון בשנים 2012-2016

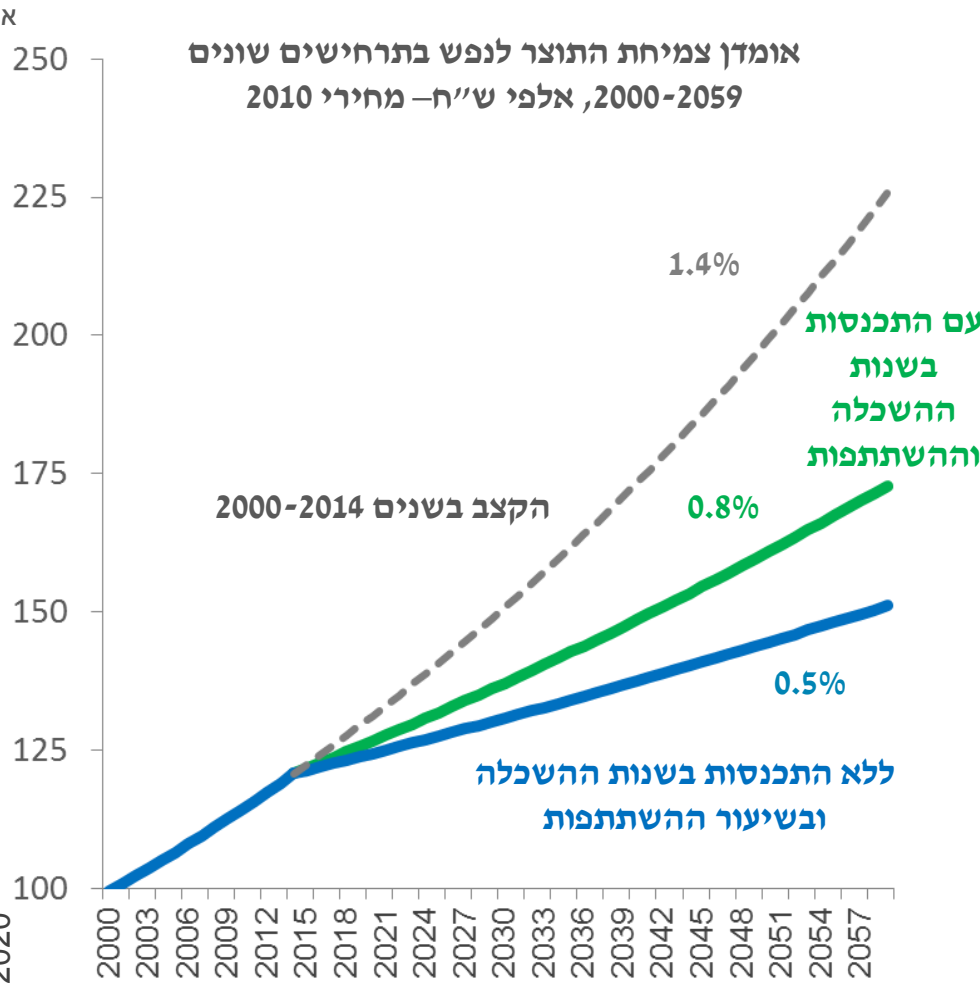
האתגר הישראלי

קיימים כוחות הממתנים את הצמיחה העתידית

המגמות הגלובליות

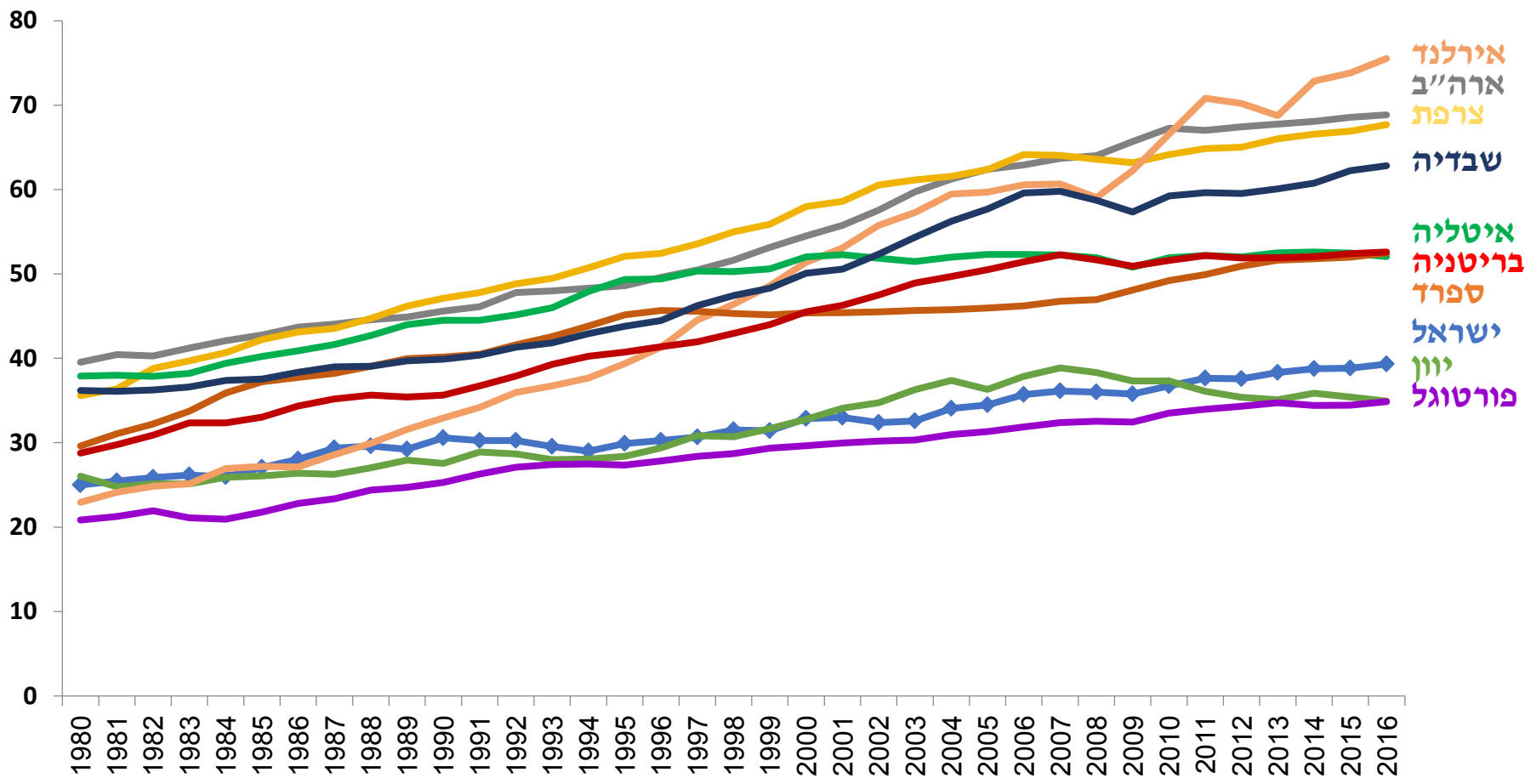

המגמות הדמוגרפיות ומיצוי תרומת ההשכלה

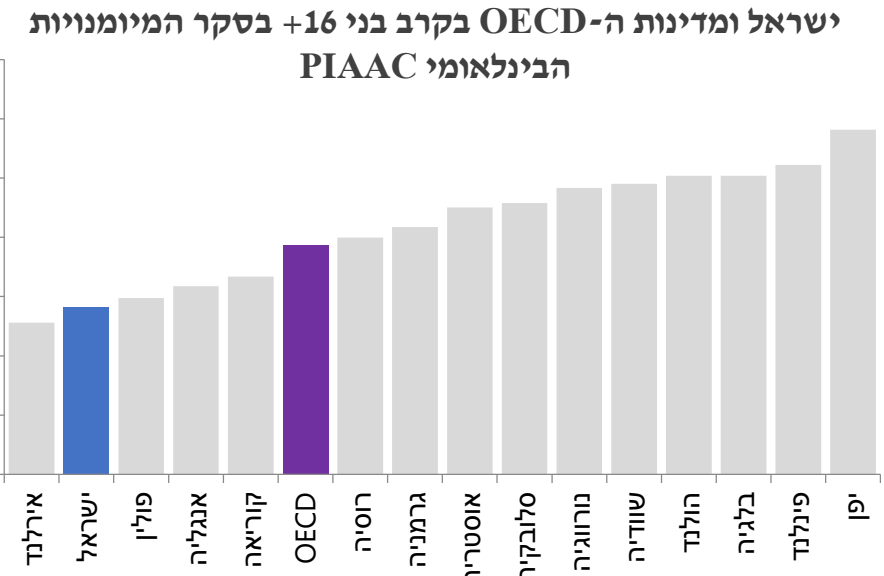
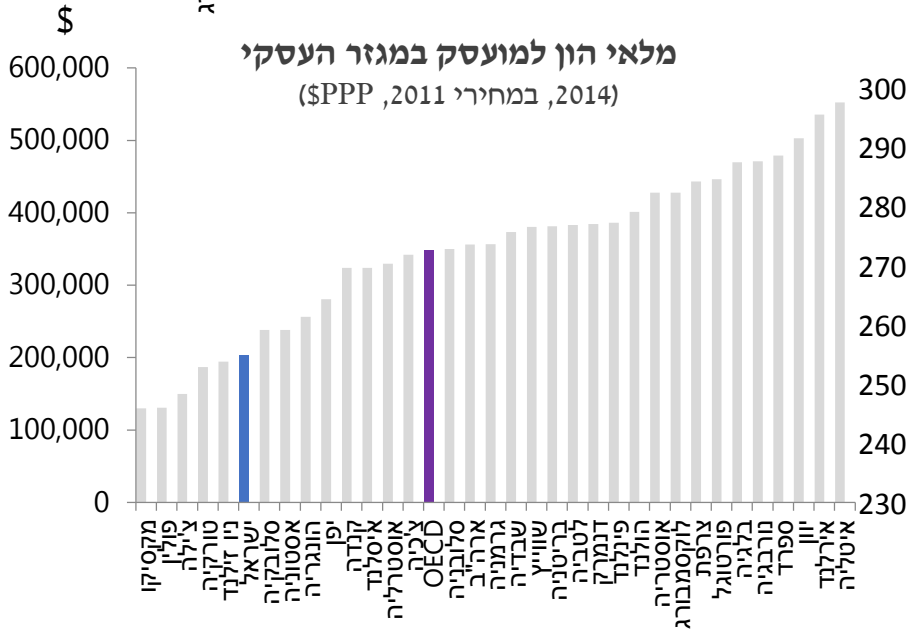
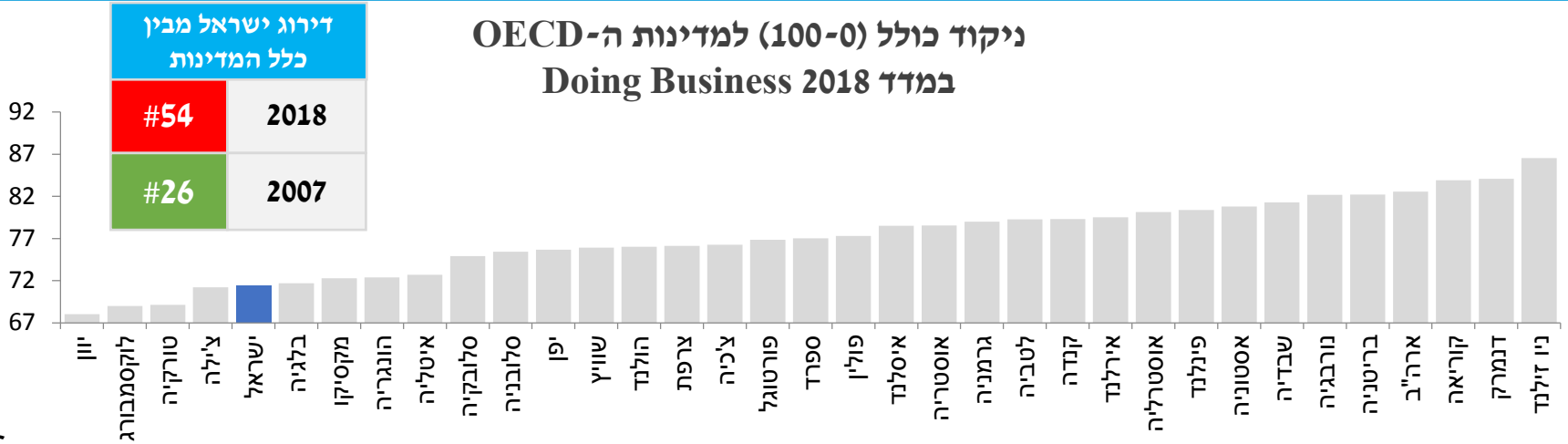
התוצר לשעת עבודה בישראל נמוך לעומת המדינות המובילות ואינו סוגר את הפער מזה ארבעה עשורים

התוצר לשעת עבודה בהשוואה בין-לאומית
(1980-2017, PPP דולרים, מחירים קבועים של 2013)

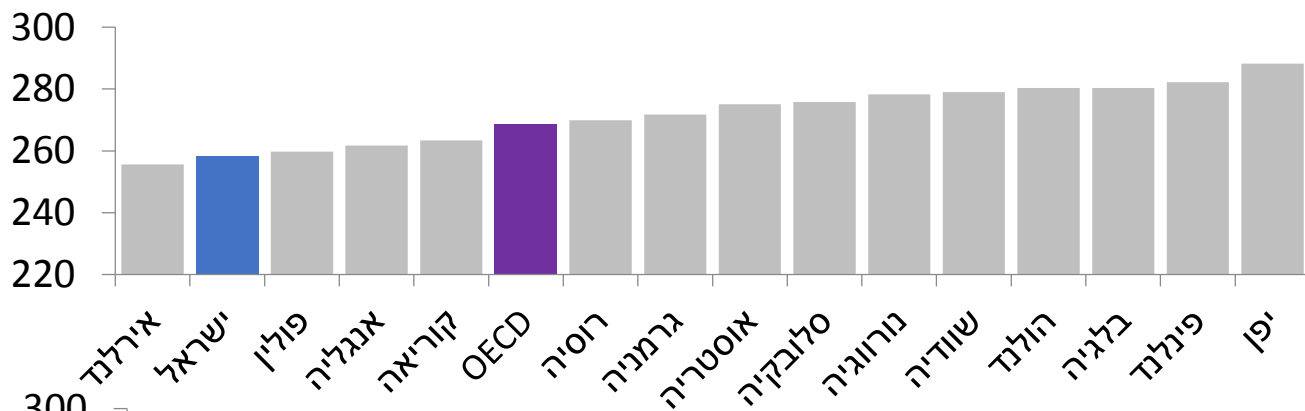

פער הפריזון נובע מגורמים שונים

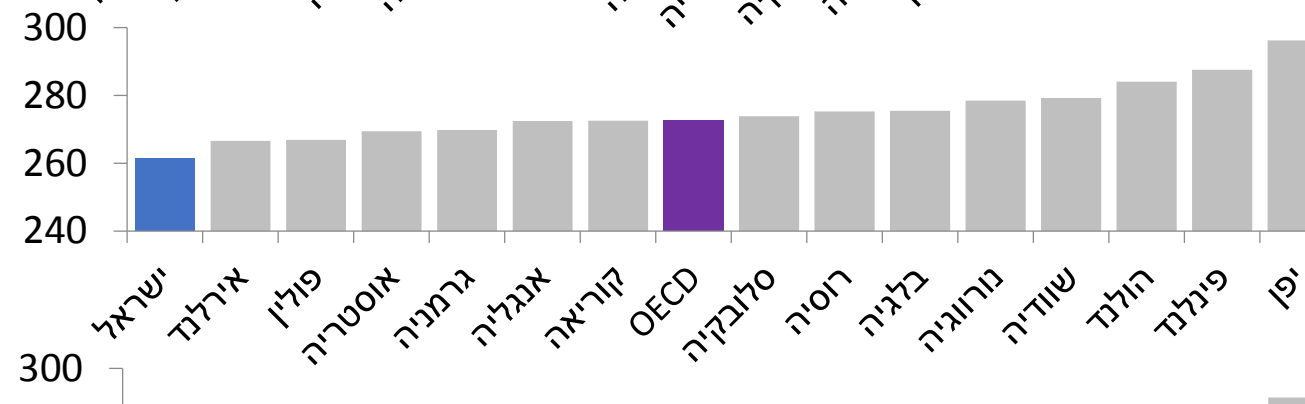
ניקוד כולל (0-100) למדינות ה-OECD
 Doing Business 2018 במדד

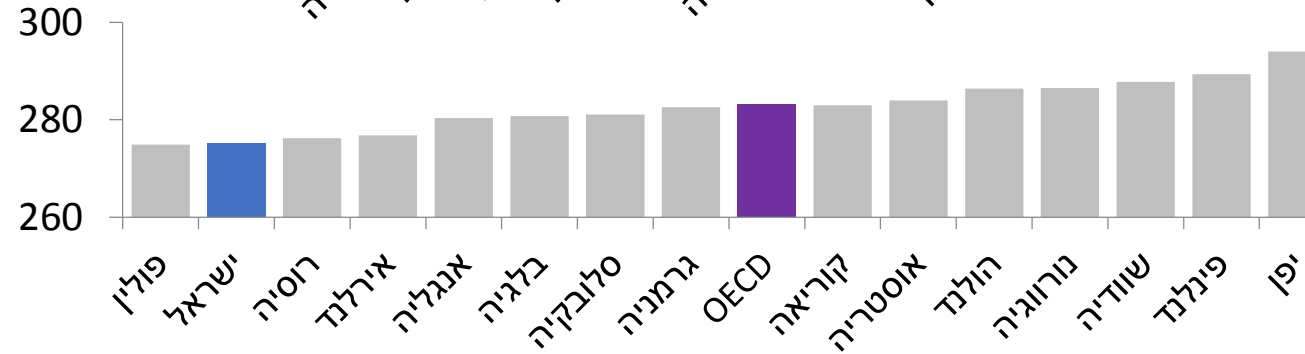
הישגיהם של בני 15-65 בישראל ובמדינות ה-OECD בסקר המיומנויות הבינלאומי PIAAC

מיומנויות כמותיות

מיומנויות קריאה וכתובה

מיומנויות פתרון בעיות בסביבה דיגיטלית

דוגמה לשאלה ממבחן המיומנויות

כמה בקבוקים ישנם בתמונה?

דוגמא לשאלה ממבחן המיומנויות

תשובה:
48 בקבוקים

כמה בקבוקים ישנם בתמונה?

דוגמא לשאלה ממבחן המיומנויות

מבצע: קנה זוג אחד וקבל את השני (הזול מביניהם) בחצי מחיר

150₪

250₪

כמה יעלה לרכוש את שני זוגות הנעליים?

דוגמא לשאלה ממבחן המיומנויות

מבצע: קנה זוג אחד וקבל את השני (הזול מביניהם) בחצי מחיר

150 ₪

250 ₪

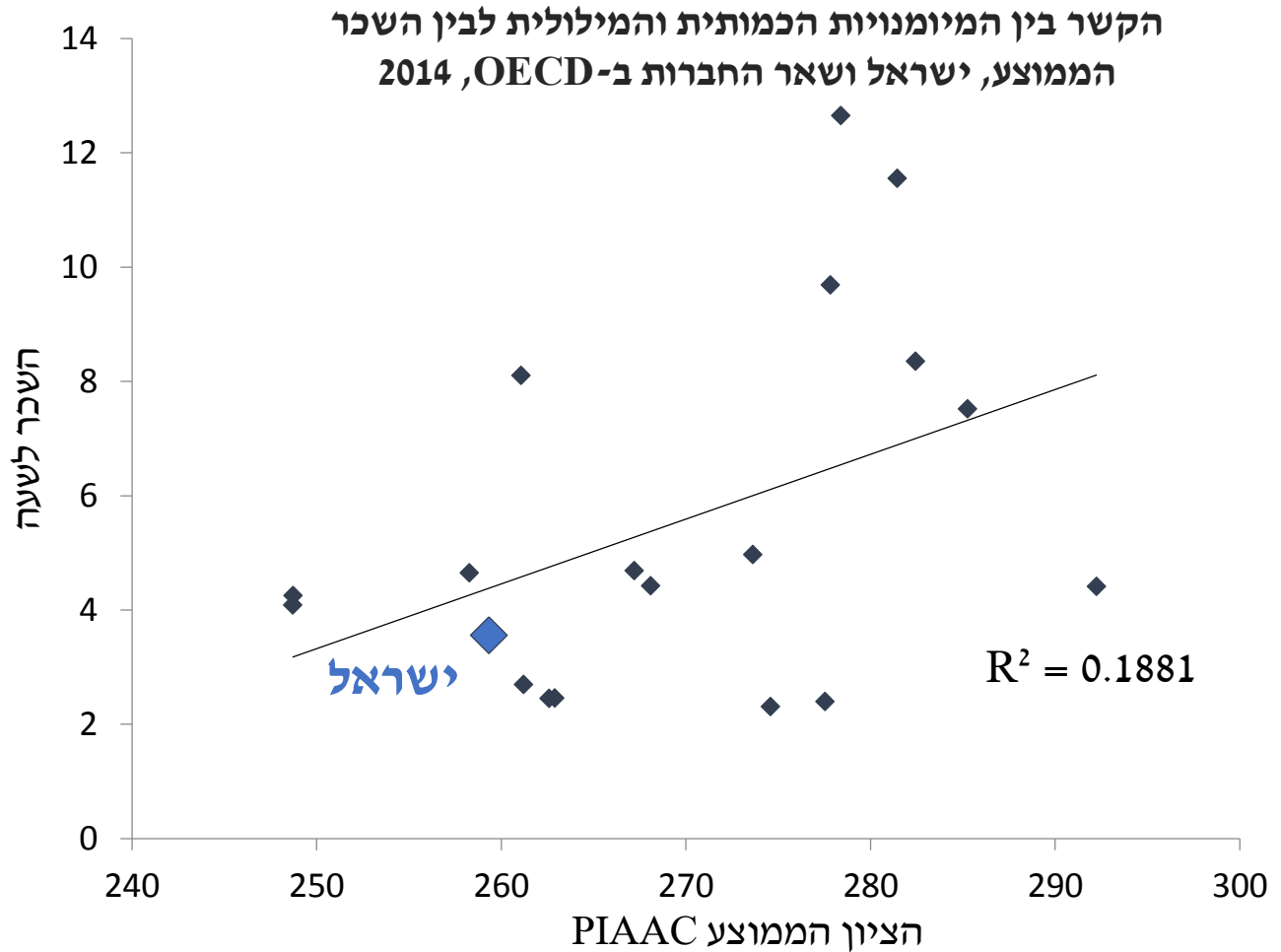
כמה יעלה לרכוש את שני זוגות הנעליים?

תשובה: 325 ש"ח

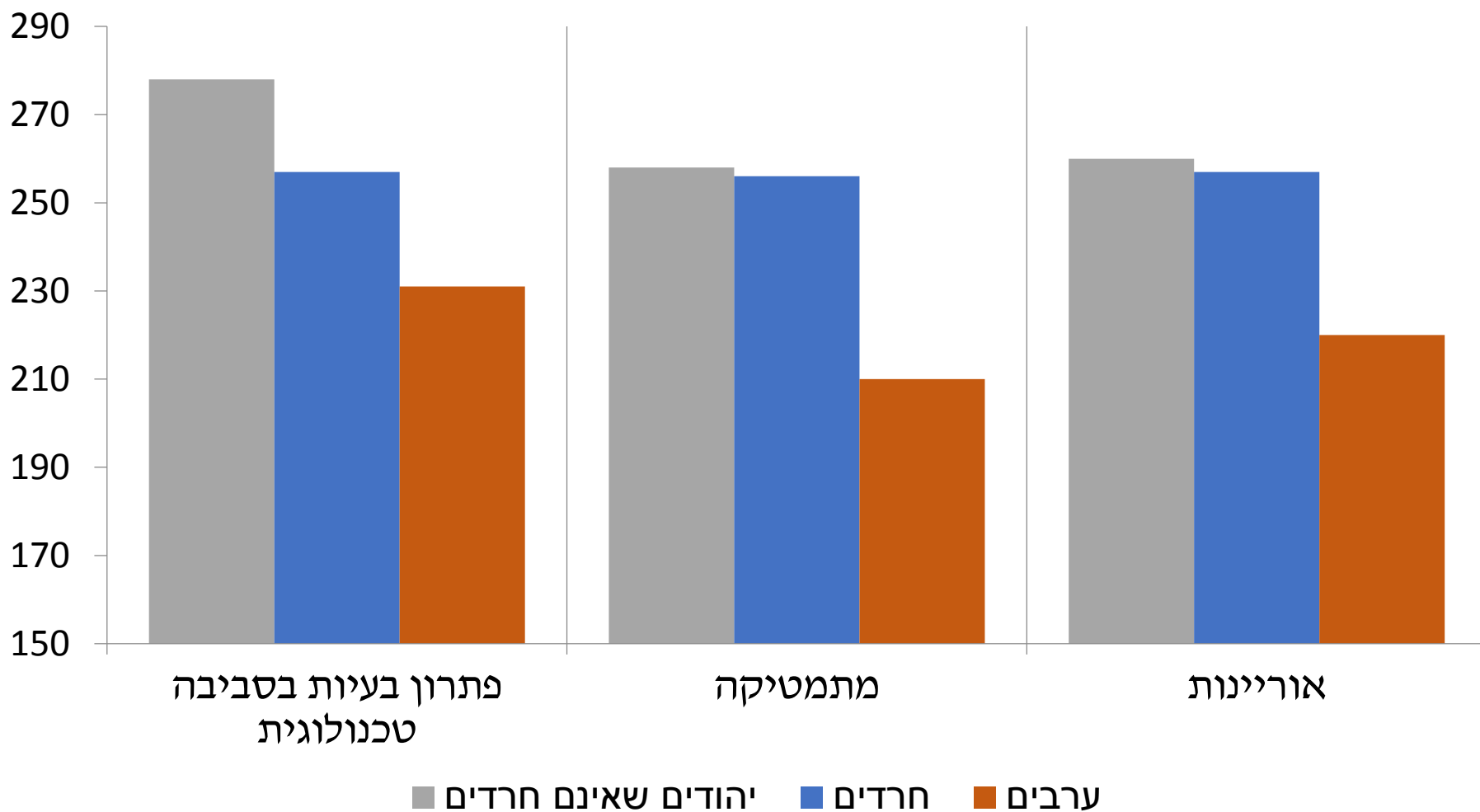
השכר הנמוך (הפריון) בישראל מתואם עם איכות ההון האנושי

לפי חזן וצור (2017) המיומנויות הנמוכות בישראל מסבירות כשני שלישים מהפער בפרייון לעובד בינינו לבין "מדינות ההשוואה".

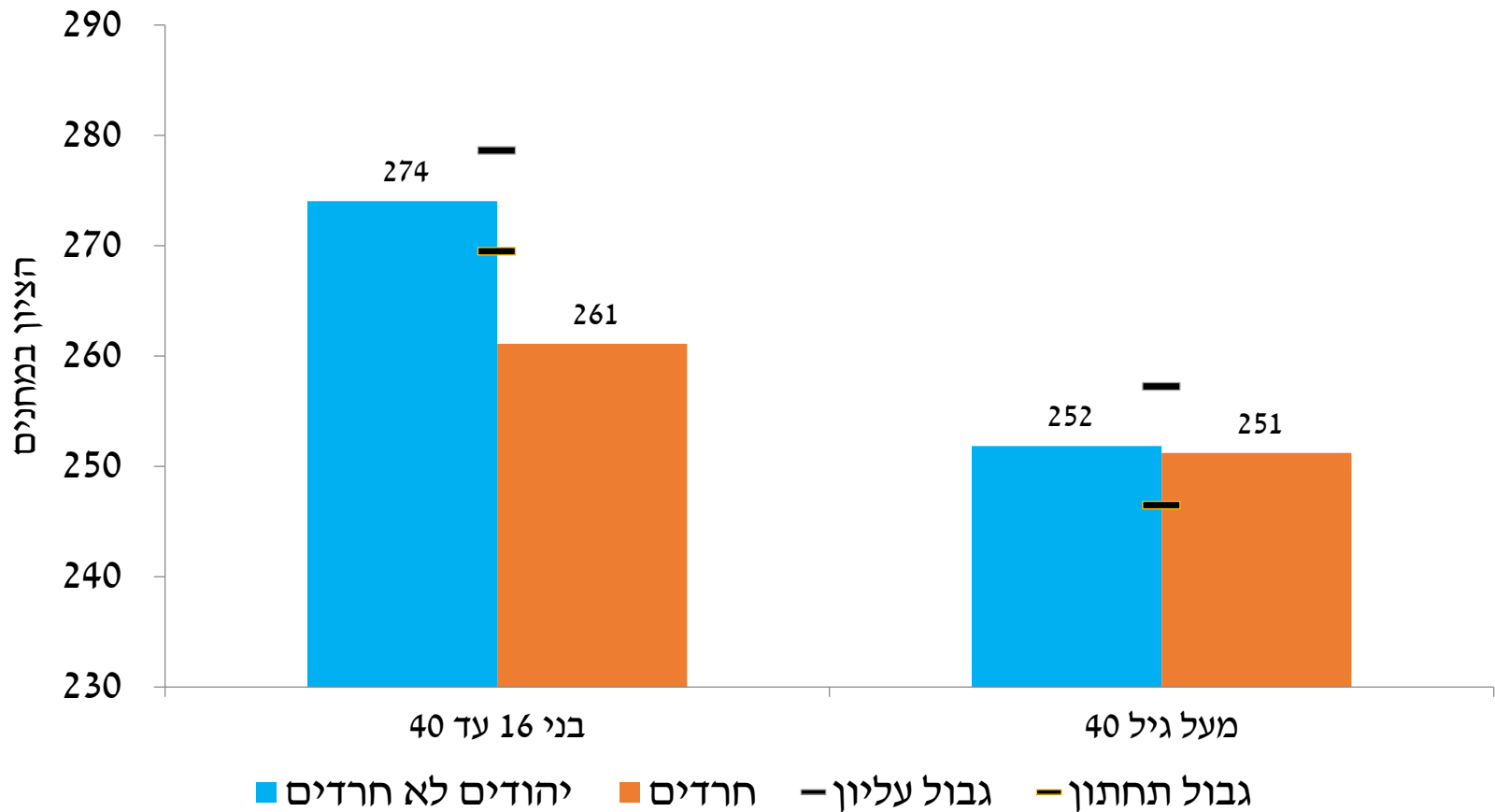
על פי ממצאיהם, וגם אלו של Hanushek וממצאי ה-OECD, הפערים במיומנויות משפיעים על הפערים בפרייון יותר מאשר הפערים בהשכלה

קבוצות האוכלוסייה השונות בישראל נבדלות ביכולות הבסיסיות שלהם בשוק העבודה

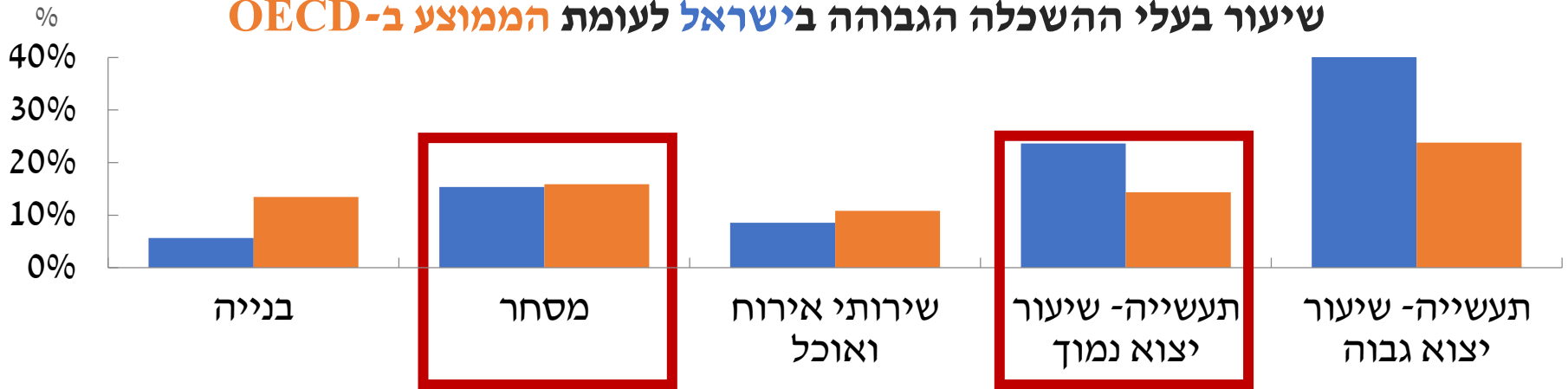

הישגים במבחני ה-PIAAC: יכולות מתמטיות

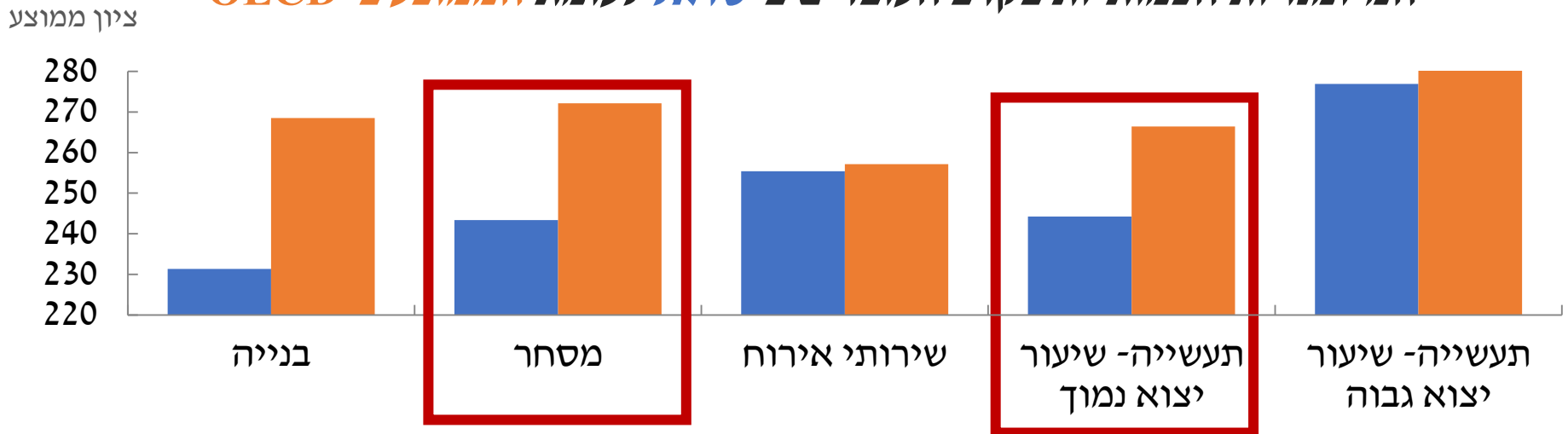

מיומנויות היסוד של העובדים בישראל נחותות בהשוואה ל-OECD למרות שפע יחסי בעובדים בעלי השכלה גבוהה

שיעור בעלי ההשכלה הגבוהה בישראל לעומת הממוצע ב-OECD

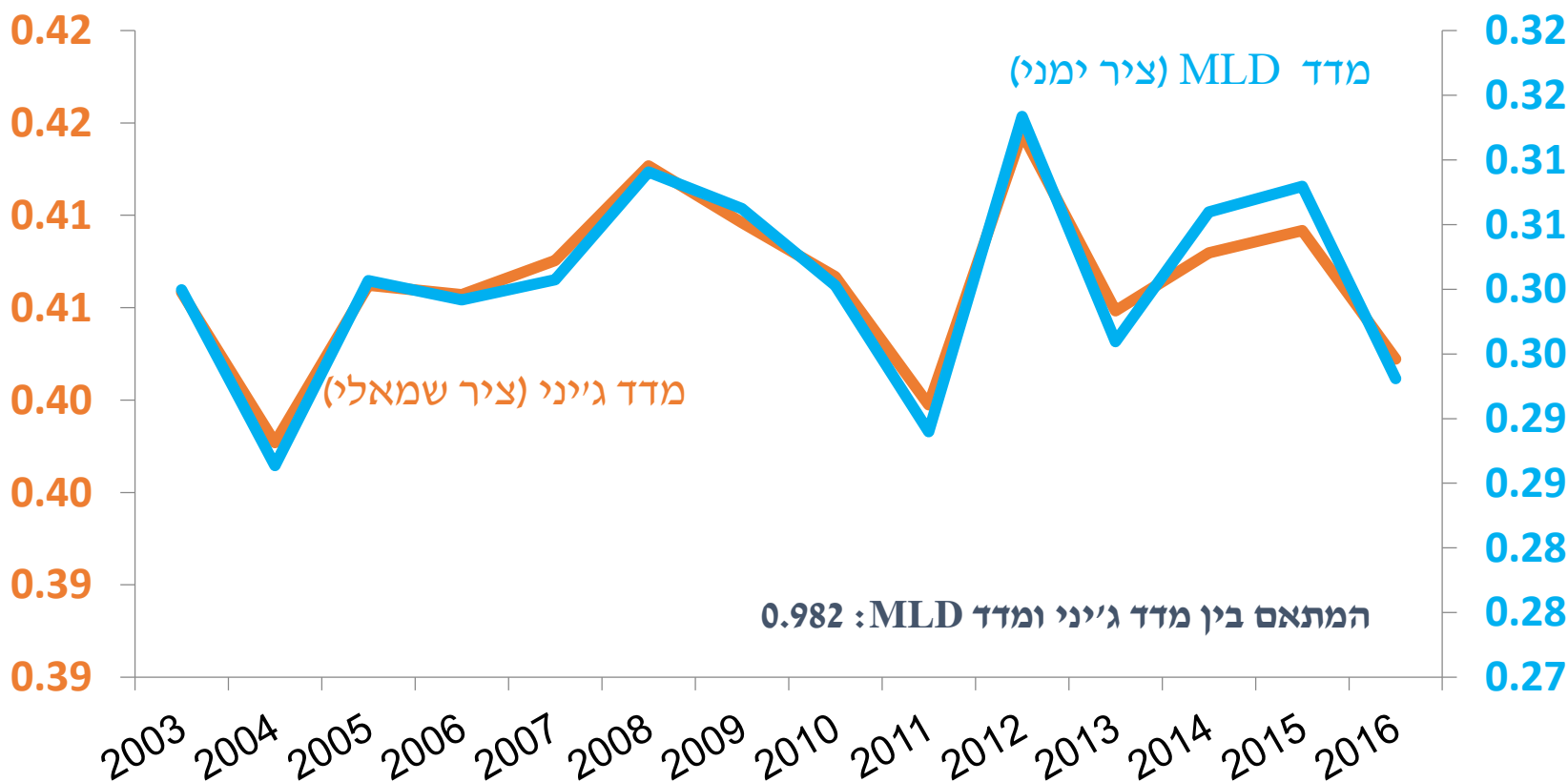
המיומנויות הכמותיות בקרב העובדים בישראל לעומת הממוצע ב-OECD

אי השוויון הכלכלי: מדד גייני ומדד MLD מראים תמונה זהה 2003-2016

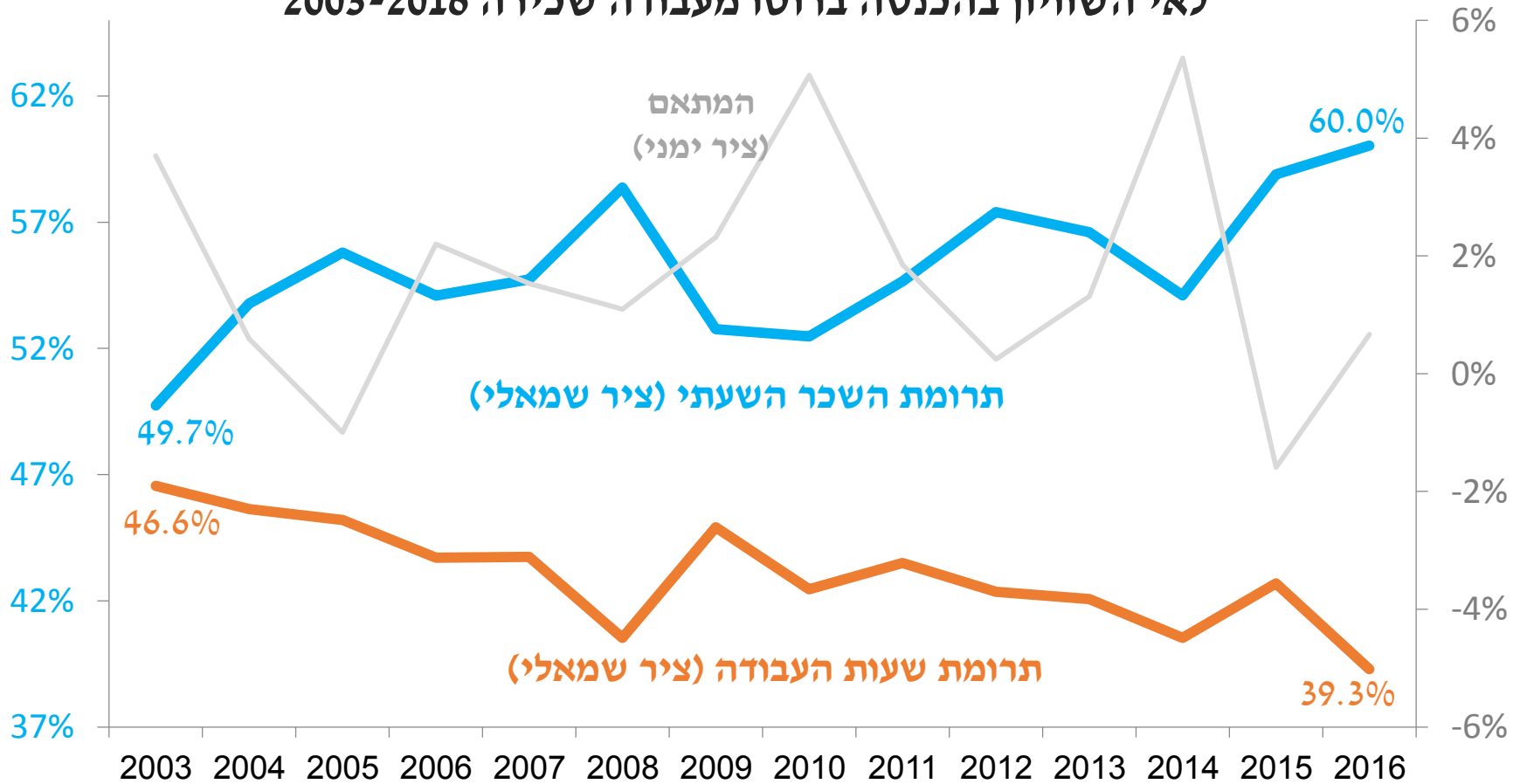
אי השוויון בהכנסות מעבודה שכירה לפי מדד גייני ומדד MLD*, שכירים

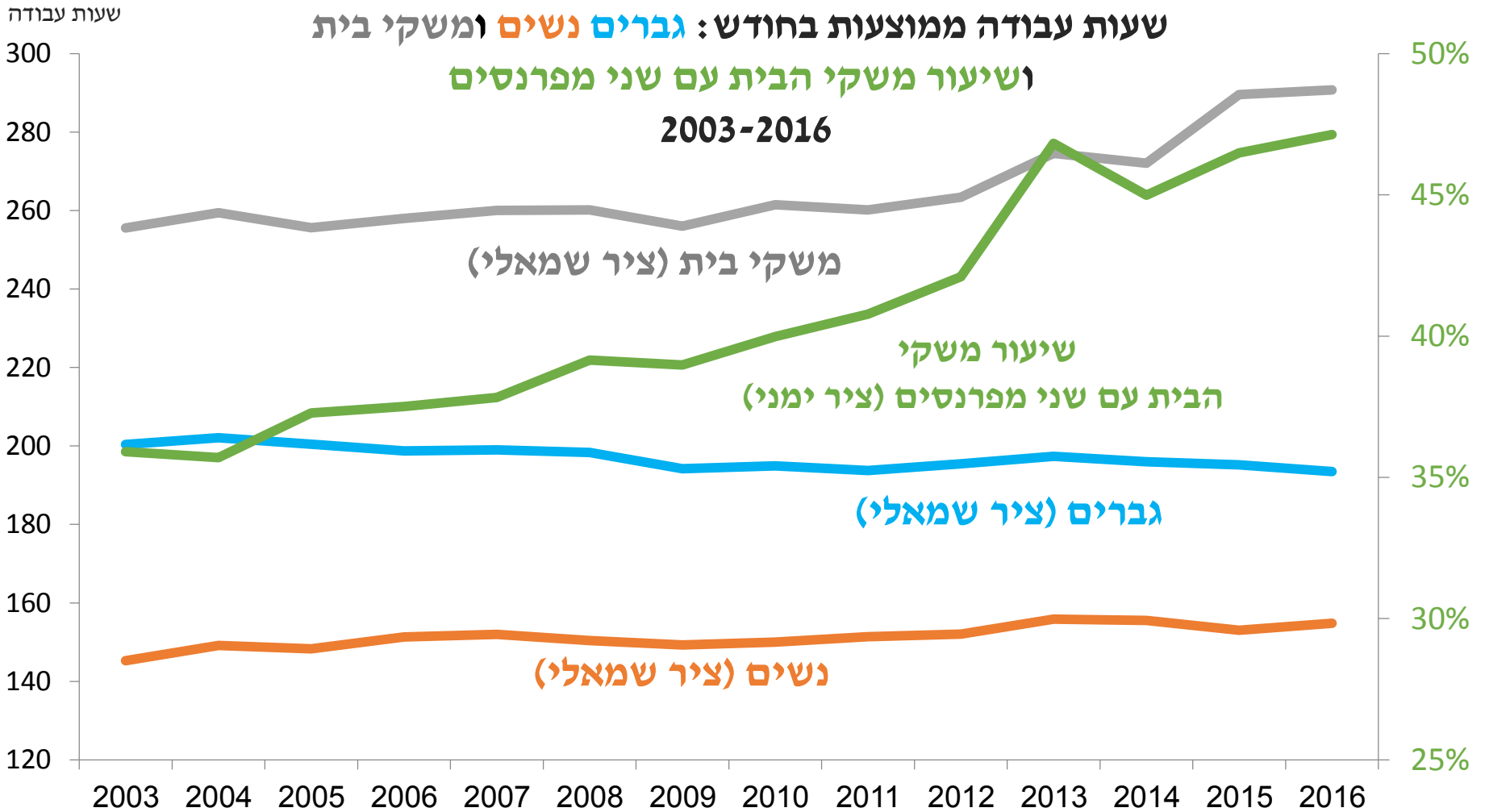
*MLD=Mean Log Deviation

אם "נפרק" את אי-השוויון של משקי בית, נראה כי התרומה של השכר עלתה, בעוד שהתרומה של שעות העבודה ירדה

תרומת השכר השעתי ושעות העבודה והמתאם ביניהם לאי השוויון בהכנסה ברוטו מעבודה שכירה 2003-2016

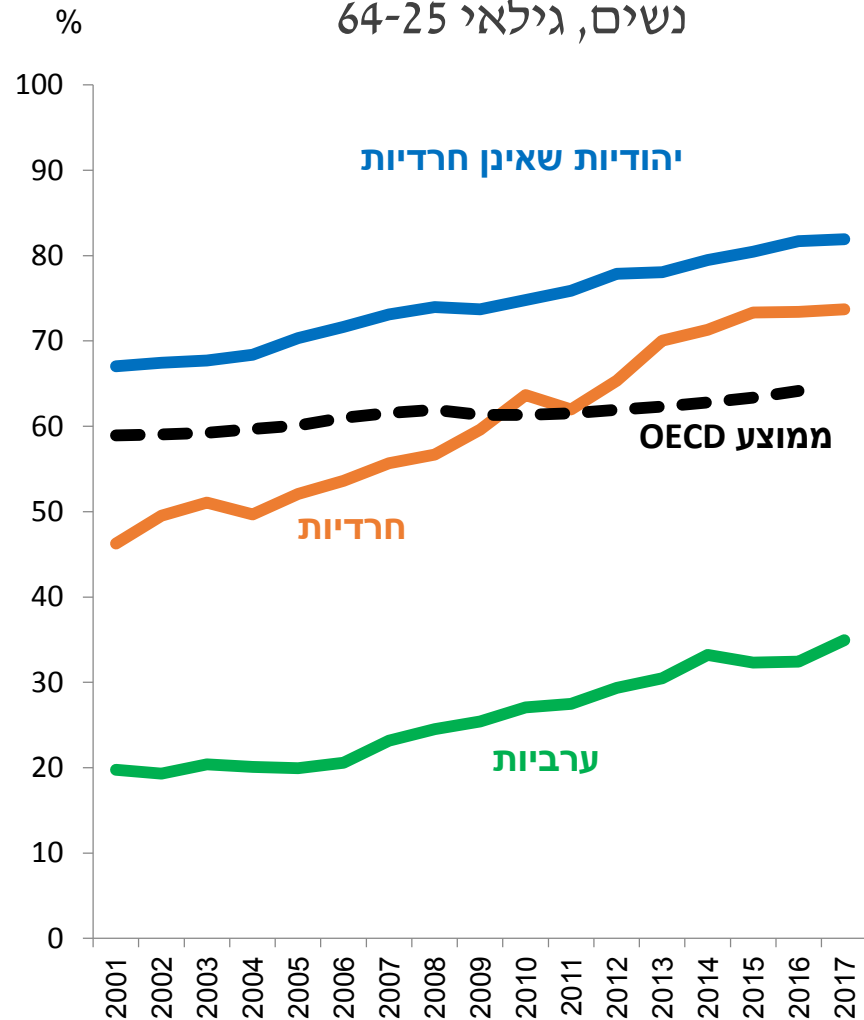

הפערים הצטמצמו הודות לצמצום הפער בשעות העבודה הנובעת מכניסת מפרנסים נוספים

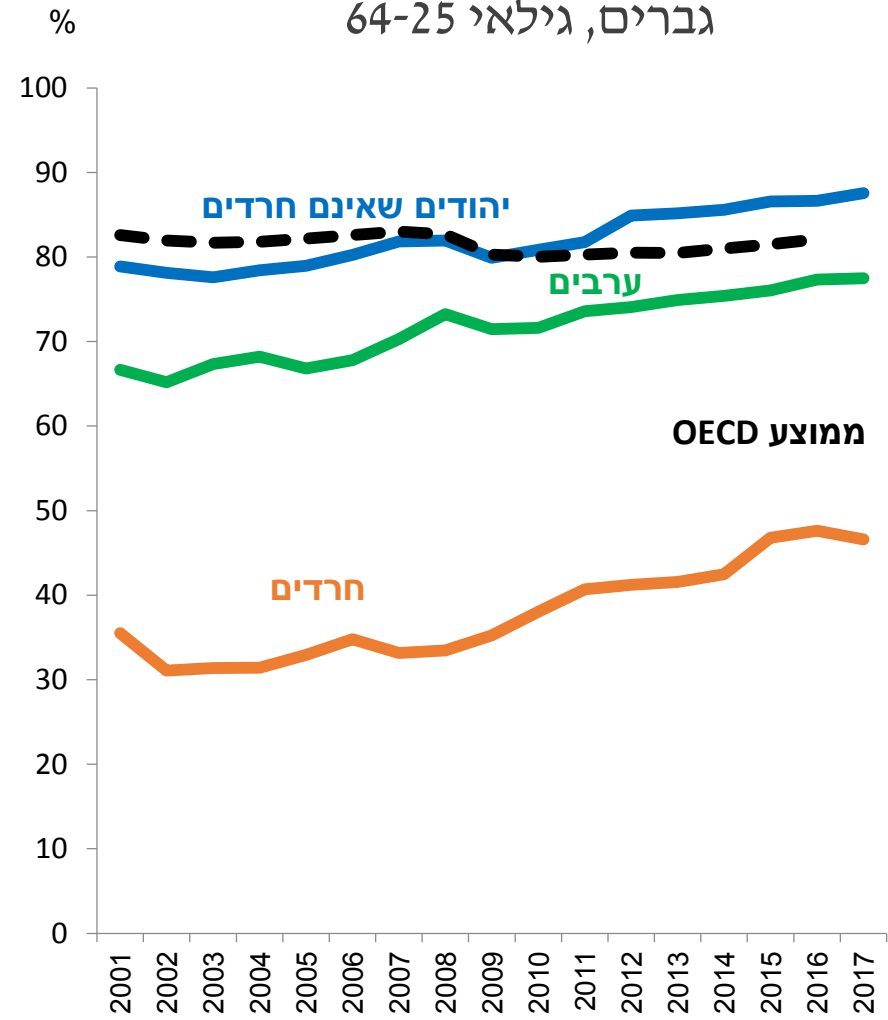

שיעור התעסוקה לפי קבוצות אוכלוסייה

נשים, גילאי 25-64

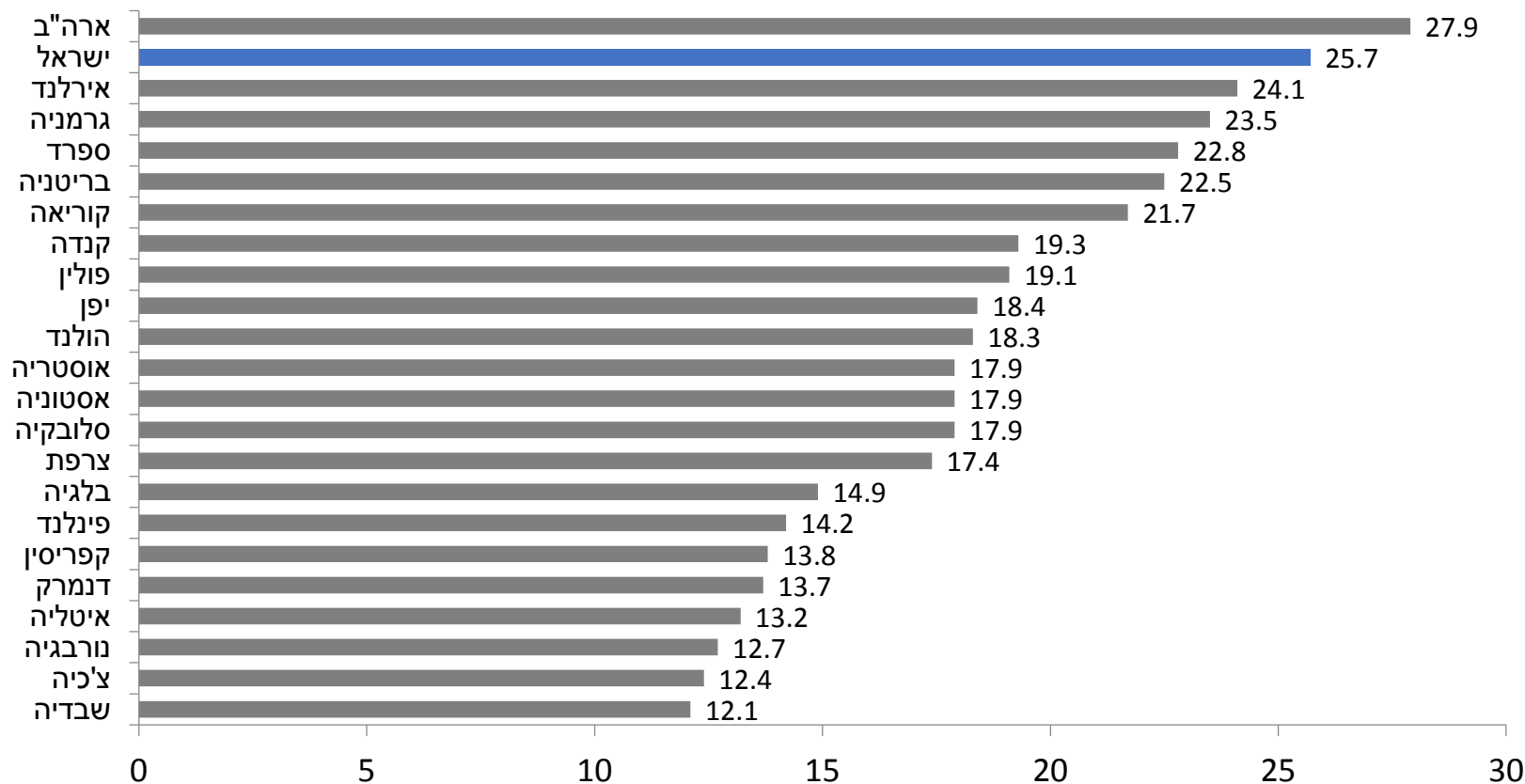

גברים, גילאי 25-64

"נדירות" המיומנויות בישראל מתבטאת בהשפעה ניכרת שלהן על השכר

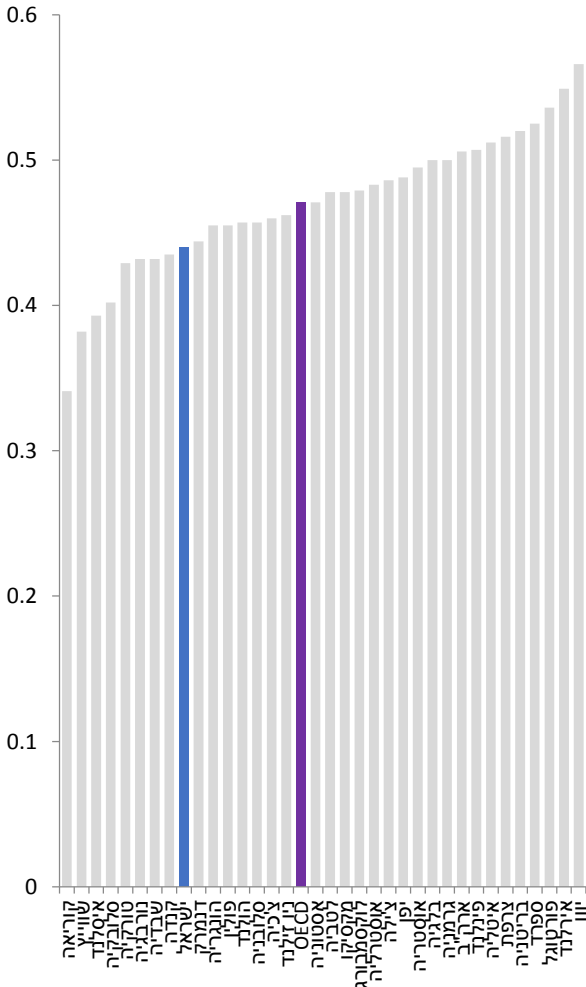
התוספת החזויה באחוזים לשכר השעתי מעלייה של סטיית תקן אחת במיומנויות המתמטיות של העובדים בהשוואה בינלאומית

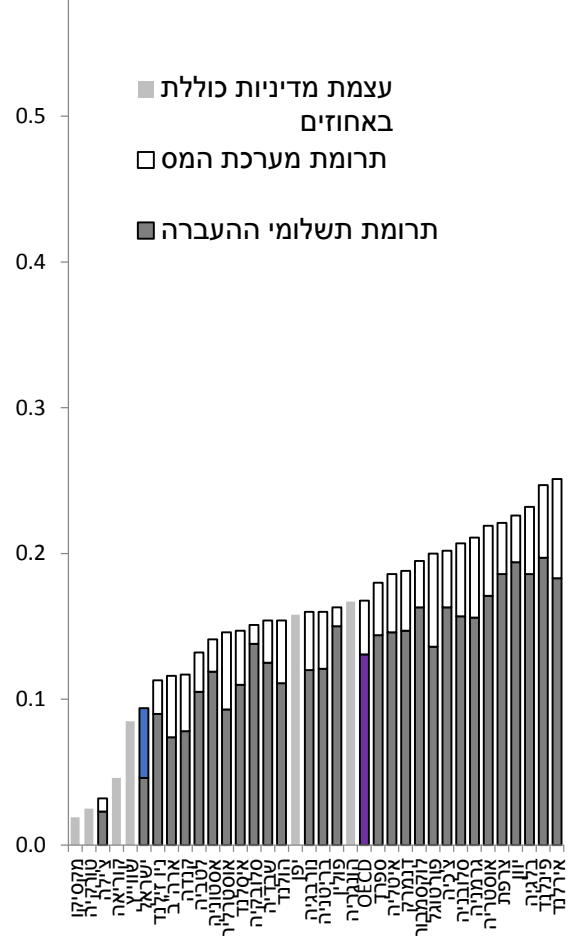
אי השוויון בהכנסה כלכלית דומה למוצע OECD אולם השפעת המדיניות, ביחוד תשלומי העברה, נמוכה בהשוואה בינלאומית

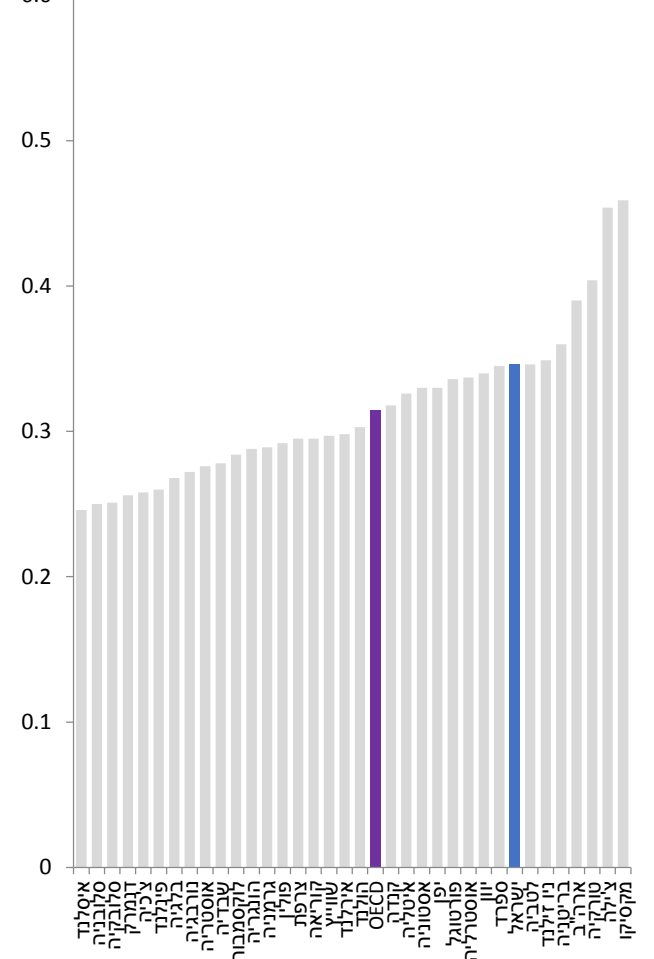
מדד ג'יני לאי שוויון בהכנסה כלכלית, 2015*

עצמת השפעת המדיניות המסים ותשלומי העברה על מדד ג'יני, 2015

מדד ג'יני לאי שוויון בהכנסה הפנויה, 2015*

*2014 או הנתונים העדכניים ביותר הזמינים, העמודות האפורות בגרף האמצעי אינן כוללות פירוק השפעת המדיניות בעקבות היעדר נתונים

מדיניות נדרשת

מה נדרשת הממשלה לעשות בכדי לשפר את הפריון

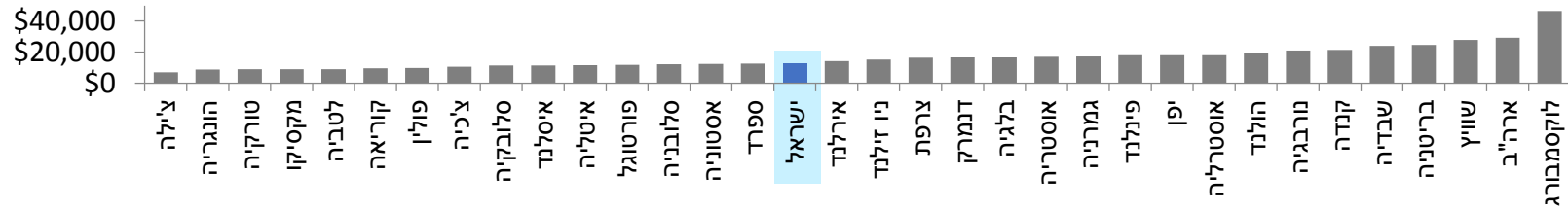
- ✓ שיפור ההון האנושי : יש לפעול להעלאת רמת מיומנויות היסוד והיקף התכנים הטכנולוגיים באמצעות ייעול והגדלת ההשקעה במערכת החינוך וההכשרה המקצועית , לרבות הרחבת ההעדפה המתקנת
- ✓ שיפור ההון הפיזי : עידוד השקעה בתשתיות. ההשקעה בהון הפיזי משלימה להשקעה של המגזר הפרטי
- ✓ צעדים לשיפור סביבת הפעילות העסקית; המשך טיוב הרגולציה והפחתת הבירוקרטיה
- ✓ הסרת חסמים המעכבים חשיפה לתחרות מהעולם
- ✓ תמרוץ ותמיכה בהטמעת שיפורים טכנולוגיים בענפים המסורתיים, ובכלל זה בשירותים
- ✓ הגדלת תמיכת המדען הראשי בתקציבי מחקר ופיתוח

שיפור הפריון הוא המפתח לצמיחה מתמשכת ולעלייה ברמת החיים

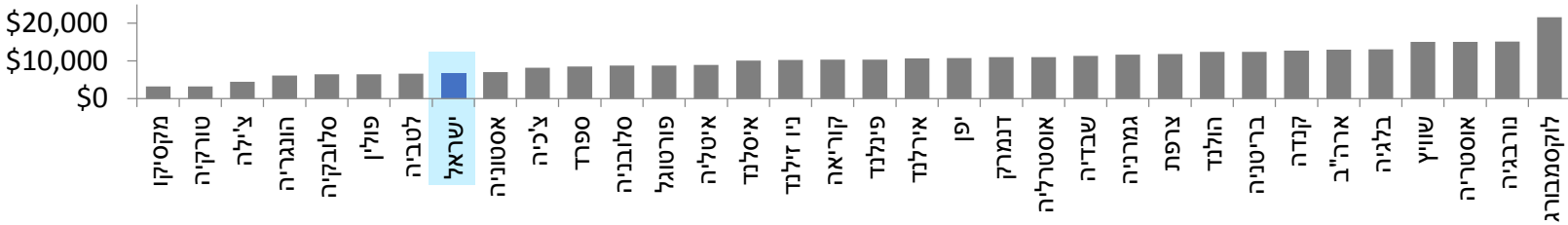
הוצאה שנתית לתלמיד

PPP, 2014, לפי דרג חינוך, אלפי דולרים

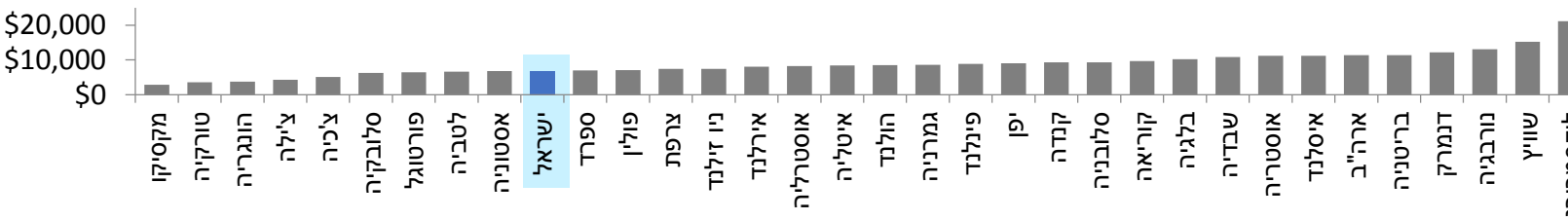
השכלה גבוהה

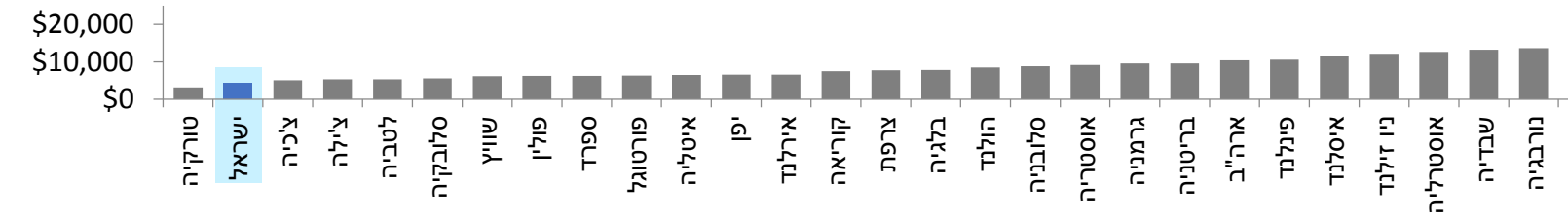
חטיבת ביניים ותיכון

יסודי

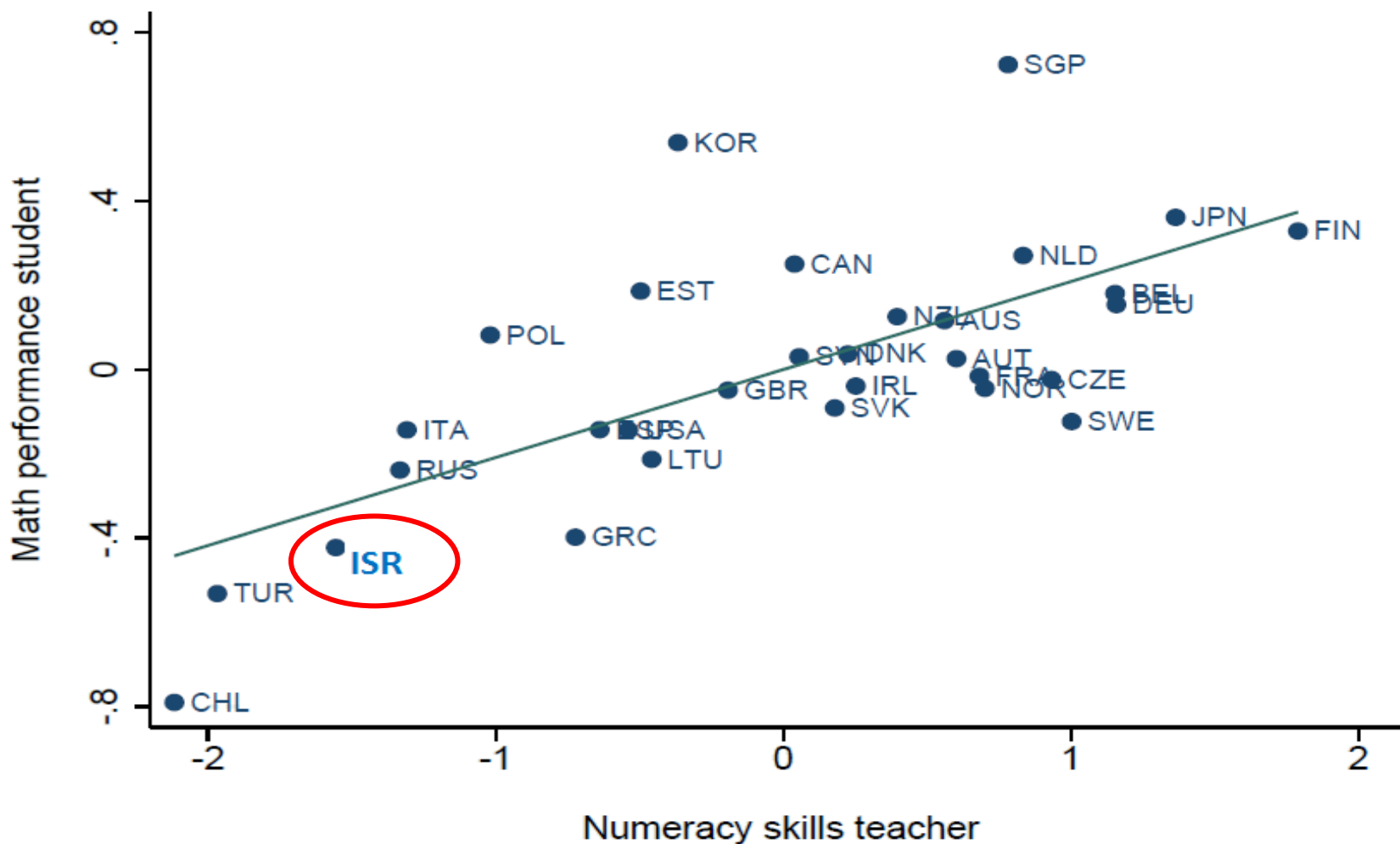
טרנס יסודי

תקצוב העדפה מתקנת

- הקצאה מסודרת של העדפה מתקנת קיימת רק בתחום שעות הלימוד ביסודי ובחטיבות הביניים. סך השעות המתוקצבות לפי תקצוב דיפרנציאלי עומד על אחוזים בודדים.
- מדד הטיפוח מוחל רק על שעות הלימוד שמשרד החינוך מתקצב, המהוות 90% משעות הלימוד בסה"כ (שהן רוב תקציב בתי הספר). משאבים נוספים שאינם מגיעים ממשרד החינוך מקוזזים במידת מה את השפעת ההעדפה המתקנת ולכן המשימה של מדיניות התקצוב מאתגרת עוד יותר.
- אין יישום של תקצוב דיפרנציאלי בחטיבה העליונה. תקצובם בפועל של התלמידים הנמנים עם השכבות החלשות ביותר לעיתים נופל במידה ניכרת מזה שהתלמידים בני השכבות המבוססות יותר נהנים ממנו.
- ההעדפה המתקנת של בתי ספר ערביים לא מספיקה כדי לפצות על שעות אחרות שמשרד החינוך מעניק באמצעות "סלים". כך שבסופו של דבר כשמשווים את השעות של בית ספר ערבי מרקע חלש לבית ספר יהודי מרקע חלש, היהודי מקבל הרבה יותר.

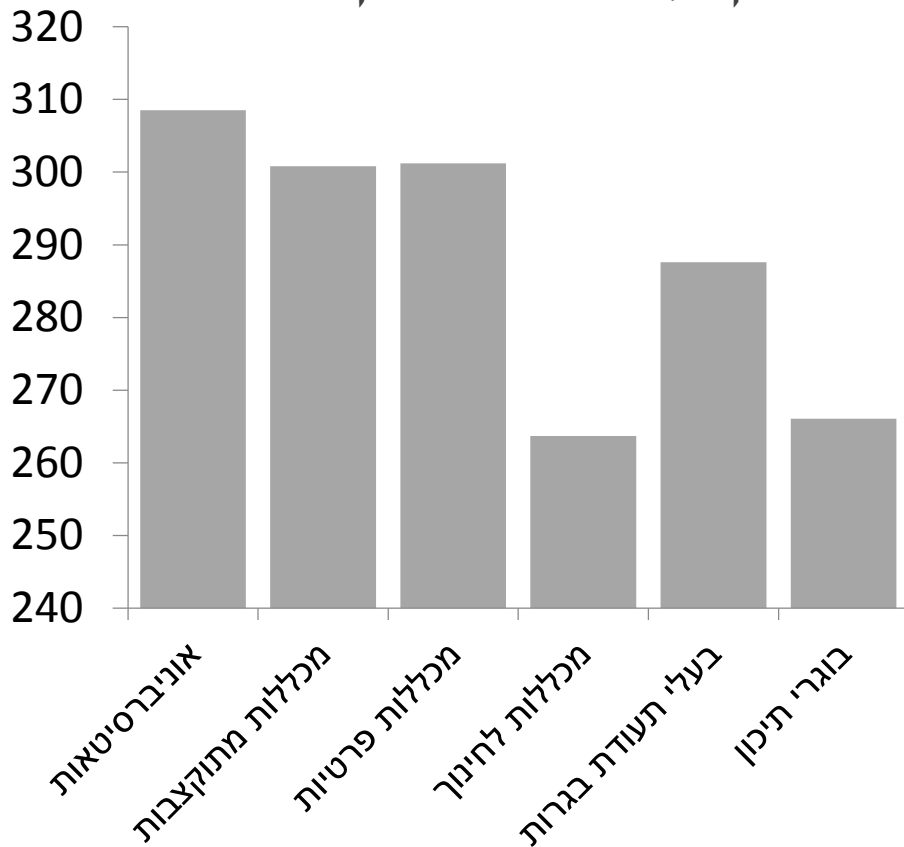
אם רוצים לקדם את רמת המיומנויות כדאי לדעת: קיים קשר חזק בין מיומנויות המורים למיומנויות התלמידים

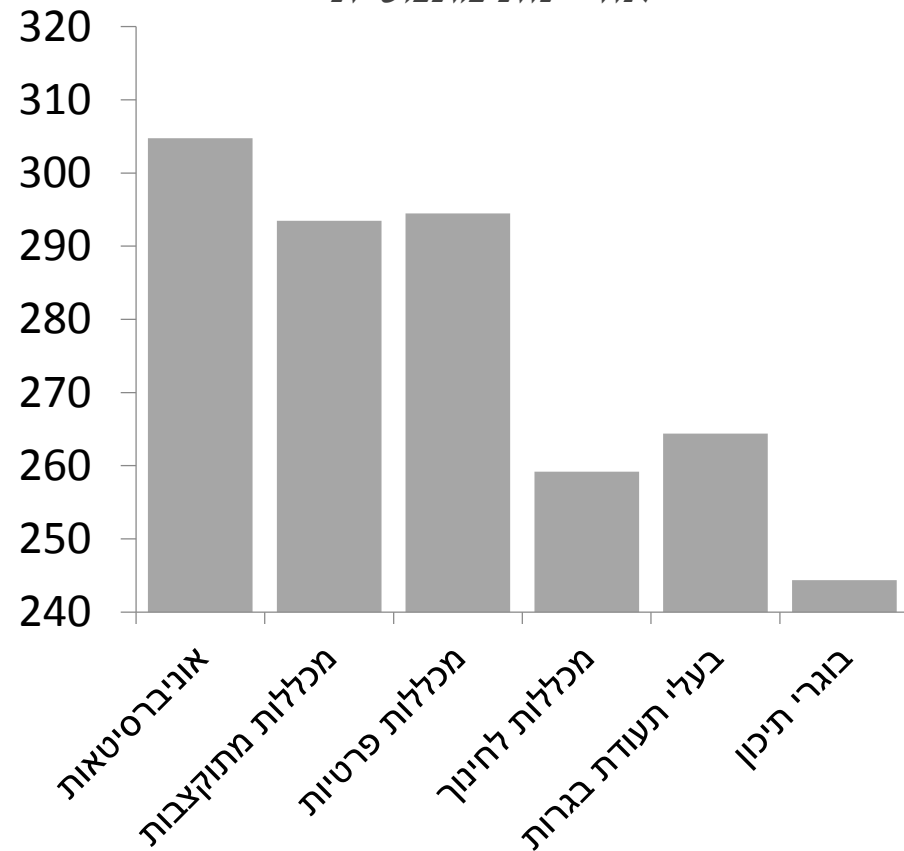
coef = .20897443, (robust) se = .03883733, t = 5.38

מיומנויות לפי סוג מוסד

פתרון בעיות בסביבה מתוקשרת

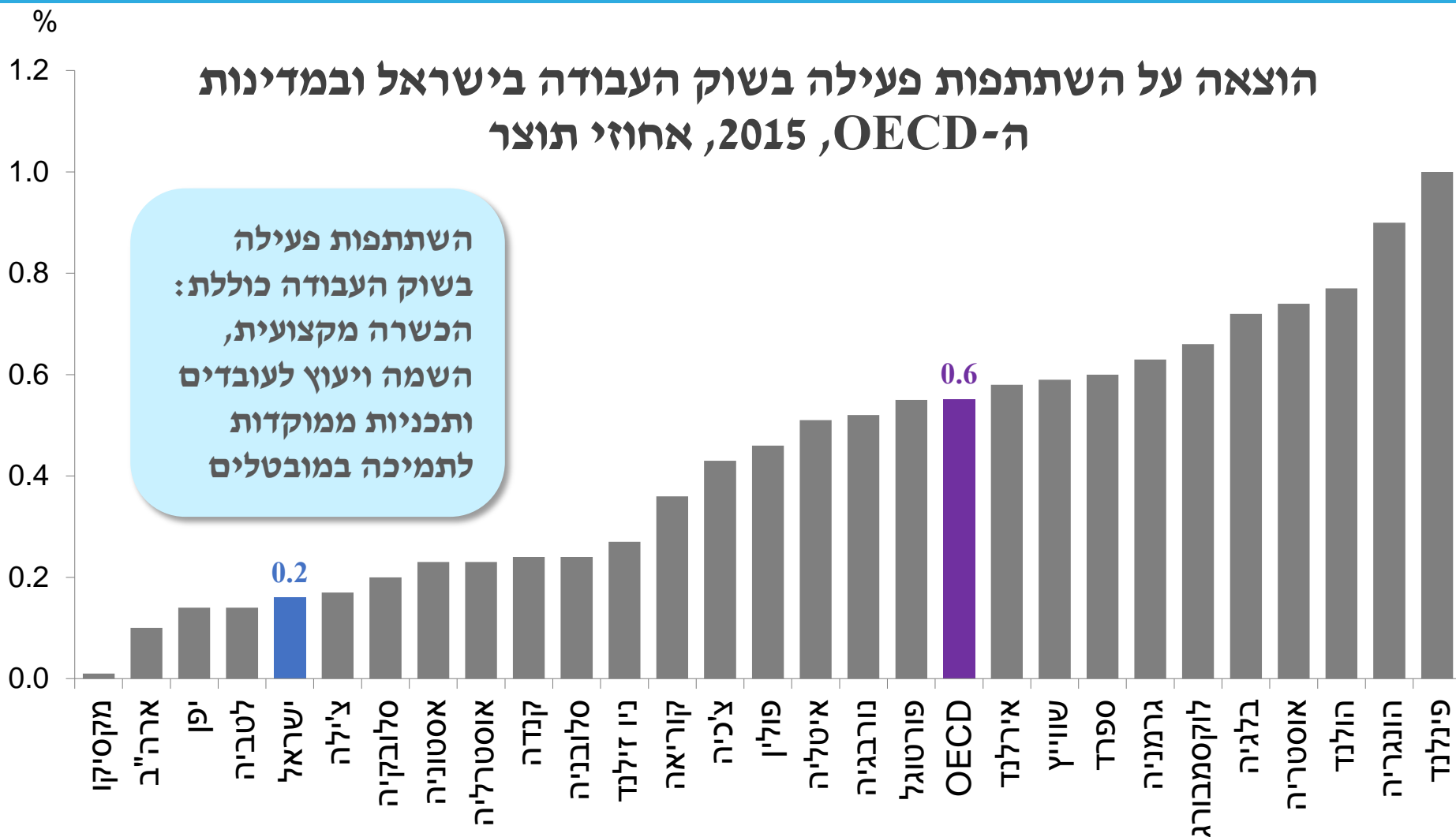
אוריינות מתמטית

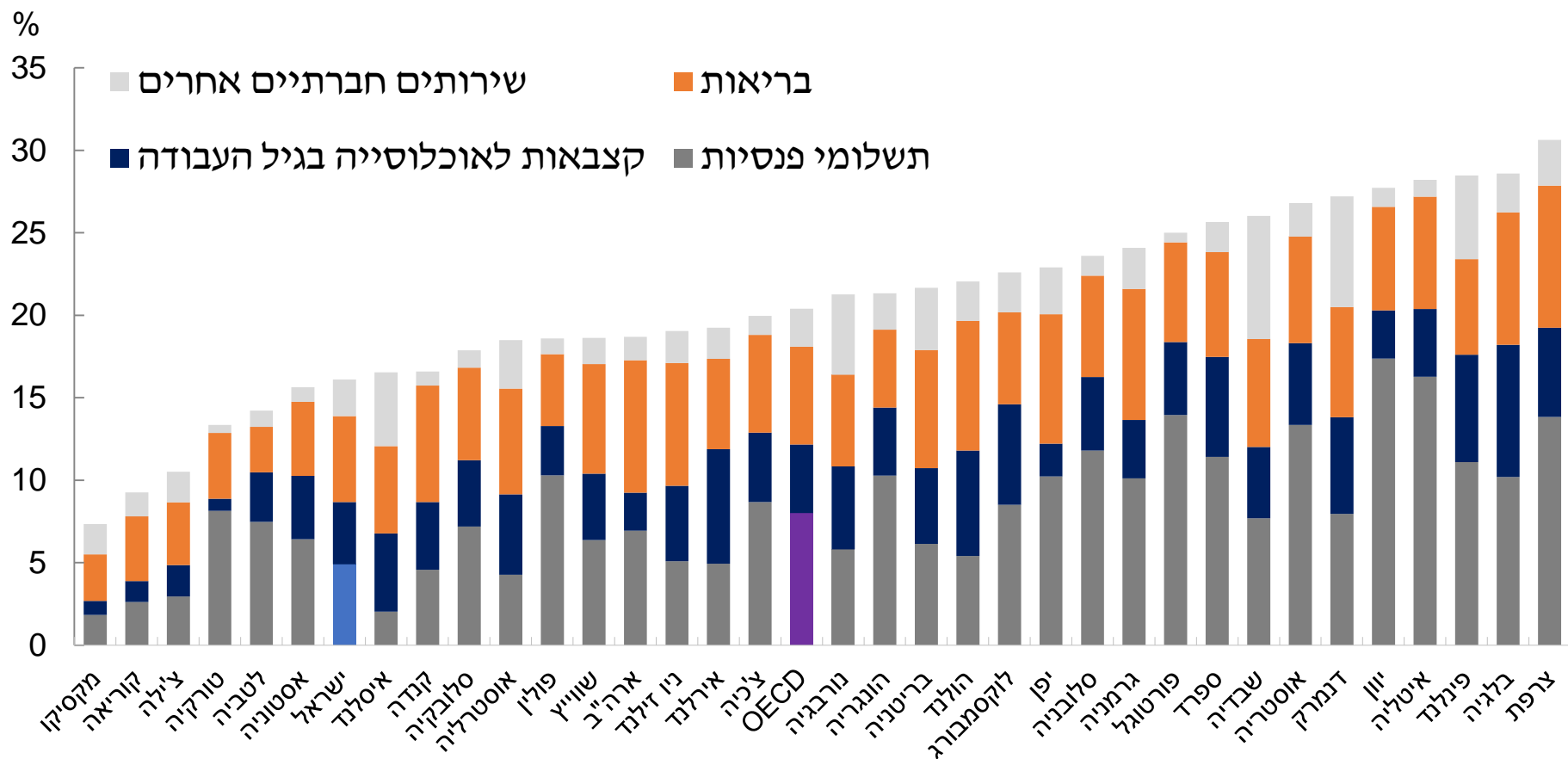
ההוצאה על השתתפות פעילה בשוק העבודה בישראל נמוכה חרף הצטברות מחקרים המעידים על תרומת כלים אלו להגדלת תעסוקה ושכר

הוצאה על השתתפות פעילה בשוק העבודה בישראל ובמדינות
ה-OECD, 2015, אחוזי תוצר

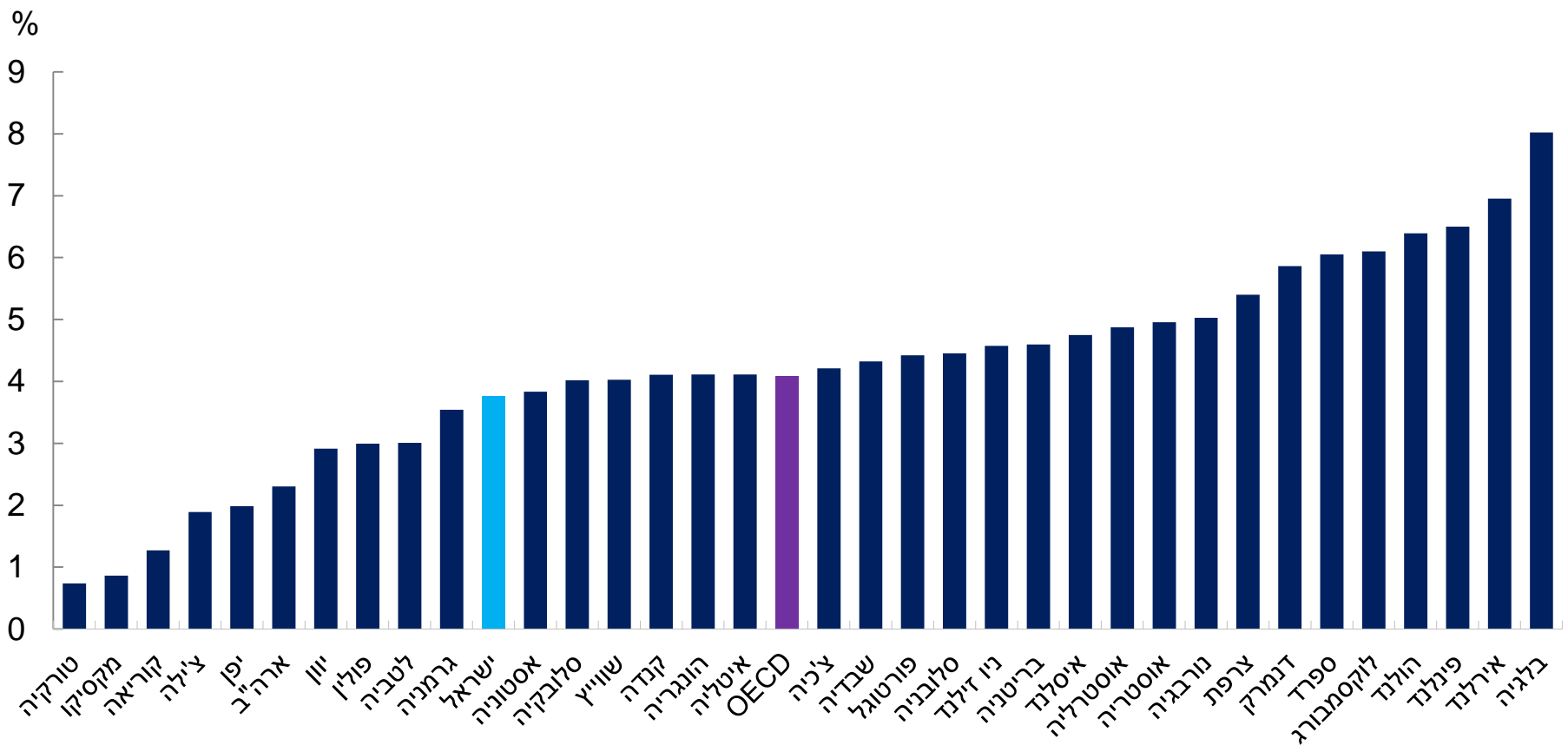

ההוצאה החברתית כאחוז מהתוצר, 2014

*שירותים חברתיים אחרים: תשלומי העברה למעוטי יכולת שאינם נכללים באף אחת מהקטגוריות ותכניות רווחה למשל לביטחון תזונתי

קצבאות לאוכלוסייה בגיל העבודה, 2014

* כולל קצבאות נכות, תשלומי העברה ודמי אבטלה

- ❖ **מדיניות הממשלה תמרצה כניסה לשוק העבודה ובכך תרמה לעלייה בשעורי התעסוקה בכל קבוצות האוכלוסייה ולירידה באי השוויון הכלכלי**
- ❖ **מערכות החינוך וההכשרה המקצועית אינן מקנות במידה מספקת את המיומנויות הנדרשות להשתלבות מוצלחת של כל חלקי האוכלוסייה בשוק העבודה; מיומנויות אלו נמוכות בהשוואה בינלאומית למרות שפע יחסי בעובדים בעלי השכלה גבוהה**
- ❖ **למדיניות הממשלה תרומה ישירה נמוכה יחסית להפחתת אי השוויון בהכנסה הפנויה בשל מיסוי ישיר נמוך יחסית ובשל הוצאות רווחה נמוכות**
- ❖ **הרחבת מס ההכנסה השלילי משפרת את מצב העובדים בעלי הכנסה נמוכה**

תודה

